БУХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

Бурят Үнэн

КПСС-эй Бурядай обкомой, Улан-Удын горкомой, Бурядай АССР-эй Верховно Соведэй орган

(9075) 1959 оной октябриин 15, четверг | Сэн 20 мүнгэн

Олон үндэһэ яһатанһаа бүридэһэн манай социалистическэ гүрэнэй хүсэ шадалай эшэ үндэһэн болоһо СССР-эй арадуудай аха дүүгэй хани барисаан улам мандан һалбаржа байхань болтогой!

(КПСС-эй ЦК-гэй гаргаһан Уряануудһаа)

1959 оной октябриин 25-да Баргажанай һунгуулиин округһоо СССР-эй Верховно Соведэй депутадые һунгаха үдэр

АГУУЕХЭ ОКТЯБРИИН ҺАЙНДЭРЭЙ ХҮНДЭЛЭЛДЭ СОЦИАЛИСТИЧЕСКЭ МҮРЫСӨӨ УЛАМ ҮРГЭНӨӨР ДЭЛГЭРҮҮЛЭЕ!

☆ ☆ ☆

…энэ гэртэ ороходо урматай

…ор шэрдэгдэһэн уужам, һаруул …эртэ зөөжэ ороходо урматай …Иимэ шэнэ гэрнүүдтэ Улан-…ажалшад жэл ерэхэ бүри …со ороно.

…ана Лукьянична Гороховская …эй байрын гэр баридаг таһаг-…эн жэл хүдэлмэрилхэ зуураа, …шэрдэгшэдэй нэгэн гэжэ тоо-…ог болонхой.

…эр Гороховская даб дээрэ һу-…ар хүдэлжэ эхилһэн юм. Тэрэ …эһэнь хойшо 23 жэл үнгэрөө. …Татьяна Лукьянична ехэ дүй …тэй болоод, арбан дүрбэн …бүридэһэн бригадые хүтэл-…

…ее бригададань 11 залуу ба-…һурагшаар хүдэлхэеэ орон-…Тэдэнэй 6-ниинь ФЗО-гой …ли дүүргэһэнэй һүүлээр эндэ …лжа байна.

…Жэл бүри 10—15 залуу хү-…ришэдые һургадагби. Шэр-…эй ажал хүндэтэйнь мэдээ-…имэһээ дүй дуршэлөө, бүхы …арна залуушуулда үгэхэ гэ-…оролдоноб, — гээд Татьяна …ична омогорхон хөөрэнэ.

…он жэлэй түсэбые болзор-…урид дүүргэхэ гэһэн бүгэдэ …социалистическэ мүрысөөн-…эбхитэйгээр хабаадалсажа, …игадынхид үдэр бүриингөө …ээ 150 процентһээ доошо бэ-…дүүргэдэг. Нүхэр Гороховская …халаанайнгаа даабари 300 …нт хүрэтэр дүүргэнэ.

…н-Үдэдэхи барилгын № 3 …ын дүүргэһэн Маргарита …за, Любовь Ковалева, Вален-…Поншакова гэгшэд ажалдаа …шалгарна. Эдэнэр үдэр бүри …ео хоёр дахин дүүргэдэг.

…гашье, ехэшье юумэндэ, үй-…виин участок бүхэндэ арьба-…хэгты, продукциингаа шана-…ам һайжаруулагты, өөрынь …химдаруулагты. Граммууд …ка тонно болодог, копейкэ-…колхообонууд хамтаржа мил-…миллиард түхэриг болодог …эдэгты!» гэжэ партиин Цент-…Комитедэй июниин Плену-…ндалга соо хэлэгдэнэ. Энэ …ын гэшүүд партиингаа уряае …эн, шанар һайнтайгаар …з, материалаа арьбалха гэ-…лдоно. Эдэнэр һара бүри 20 …амм шэрэ алмадаг.

…эр мүнөө коммунистическэ …бригадын хүндэтэ нэрэ …хүртэхын түлөө тэмсэнэ. …хүдэлмэришэдынь 4-дэхи …ар ажалладаг болоо. Нүхэр …вская зургаадахи разрядтай …ор үнинэй.

П. Киркин.

Улан-Удын мяханай комбинадай техническэ фабрикадай цехын эрхим хүдэлмэришэн Вера Патракова үдэр бүриингөө даабарие хододоо 180 процент дүүргэнэ. **Зураг дээрэ:** нүхэр В. Патракова. **Л. Хайдурозай фото.**

Һүүлшын гектарнууд хуряагдаба

Намарай бүрхэг һүниин харанхышье һаа, «С-4» комбайн хурса гэрэлээ сасан ялабхюулһаар саашаашье, паашаашье һүндэлнэ. Тэрэнэй хойноһоо үшөө хоёр комбайн һубарилдана. Машинануудые бүлэг, бүлэгөөрнь хүдэлгэхэ арга шадамараар хэрэглэһэн Кударын аймагай Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой нэгэдэхи комплексно бригадын комбайнернууд һүүлшынгээ гектарнуудые суглуулжа ябаһан байба.

Сүхын комплексно бригада колхозой тарялангай эхэнхи хубиие даадаг юм. Эндэхи бригадын тарялангаа дунда зэргээр гектар бүриин 20 центнер ороохо таряан хуряагдаа. Обоогой Үбэрэй 86 гектар тарялангай га бүриһөө 24 центнер. Хужартын 120 гектар участогһаа га бүриин 26 центнер шэниисэ абтаба. Сүхынхид бүхыдөө 805 гектар шэниисэ, 167 гектар овёс, 86 гектар гэршүүхэ, 100 га зелёнко хуряажа абаһан байна. Мүнөө һолоомо суглуулха, һүрилхэ хүдэлмэри түлэг дундаа ябажа байнхай.

Гүрэндэ таряа худалдаха түсэб болзорһоо урид дүүргэгдээ. Иигэжэ 4300 центнер эрхим шанартай таряан тушаагдаа, 1100 центнер үрэһэн хаагдаба.

Бригадын тарянай тоог дээрэ эртэ үглөөнһөө үдэшэ орой болотор хүсэтэ моторой хүнхинэхэ абяан замханагүй. Цементээр хушагдаһан талмай дээрэ алтан тарянай ехэ обоохой харагдана. Тэндэ тодхогдоһон багахан электростанциин хүсөөр хоёр зернопульт, хоёр «ОС» болон бусад механизмууд хүдэлдэг. Гэрэй эзэн эхэнэрнүүд Бутэдцу Доржиева, Пурбо Раднаева, Роза Будаева, Ханда Улымжиева, моторист Д. Ранталов гэгшэдэй габшагай ажалые тэмдэглэмээр. Эдэнэр халаанайнгаа даабари 120—150 процент хүрэтэр дүүргэнэ.

Лафетнэ жаткын машинист Пурбо Гумпылов, «С-6» комбайнда хүдэлдэг Будажаб Дампилов, машинистнууд нүхэд Эмэгенов, Будаев гэгшэд нормоёо 200—300 процент дүүргэдэг гэхэ гү, али 30—40 гектар хүрэтэр хададаг байгаа. Баал суглуулан сохижо ябаһан комбайнернууд Б. Батомункуев, Ж. Будаев, Банзаракцаев, Эмэгенов болон бусад ажалдаа шалгарба.

Колхозой правлени, партийна эхин организаци механизаторнуудай культурна эрилтые хүсэд хангахын тула горьтой хүдэлмэри хээ. Үнгэрөөшэ зун тарянай тоогой хажууда культбаза шулуутаар баригдажа, ашаглалгада үгтэһэн байна. Тэндэнь уужам һаруул таһалганууд, улаан булан, столово бии. Улаан буландань радиоприёмник, нааданай элдэб хэрэгсэл олон. Механизаторнууд, колхознигууд сүлөөтэй сагтаа Москваһаа, Улан-Удэһээ радио дамжуулга шагнана, шатар, домино наадана.

Социалистическэ мүрысөөнэй дүнгүүд түргэ түргэн согсологдожо, тусхай самбар дээрэ бэшэгдэнэ. Мүн эндэ ханын газетэ, «сахилгаан» журнал, «дайшалхы хуудаһан» гаргагдадаг. Культбазадань культурно-гэгээрэлэй хүдэлмэри шадамараар ябуулагдана.

Мүн Горхоной комплексно бригадын механизаторнуудта культбаза баригдаа. Энэнь ехэ һайшаалтай.

Таряа хуряалгын дүүрэхэтэй хамта һүүлшын гектарай турнепс малтагдаа.

Б. Дондоков.

…эй Верховно Соведэй …резидиумэй Указ

…уран зохёолшо …Сурковые Ленинэй …оор шагнаха тухай

…зохёолшо А. А. Сурковой …һа гүйсэһэнтэйнь дашарам-…советскэ литература хүг-…э гайхамшагта габьяа ха-…айнь түлөө нүхэр **Сурков** …Александровичые **Ленинэй** …шагнаха.

…СССР-эй **Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ К. ВОРОШИЛОВ.**

…СССР-эй **Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь М. ГЕОРГАДЗЕ.**

…Кремль.

…оной октябриин 13.

…риин Президент д-р …Шерф Москва ошохоёо мордобо

… октябриин 13. (ТАСС). …Республикын Федеральна …т д-р А. Шерф болон тэ-…хамта ябалсаһан хүнүүд ок-…13-най үглөөгүүр Москва … мордоо. Президент …аэродром дээрэ тобшо үгэ …раа, хүндэтэйгөөр угтаһа-…лөө баяр хүргөөд, город-…ажаһуугшадта, амараг-…ар амгалан ажаһуухыень…

Австриин Республикын Президент д-р Адольф Шерф Москвада бусажа ерэбэ

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ К. Е. Ворошиловай уряалаар Советскэ Союзда айлшалжа ерэһэн Австриин Республикын Федеральна Президент д-р Адольф Шерф болон тэрээнтэй хамта ябалсаһан хүнүүд, мүн Австриһаа СССР-тэ байдаг элшэн сайд Н. Бишофф Советскэ Союз соогуур аяншалжа ябаһанаа «ИЛ—18» самолёдоор октябриин 13-да Москвада бусажа ерээ. Айлшад Ленинград, Запорожье, Крым болон Сочи хүрэһэн байна.

Австриин Республикын Президент д-р А. Шерф Н. С. Хрущевтой уулзаба

Австриин Республикын Федеральна Президент д-р Адольф Шерф СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Н. С. Хрущевтой октябриин 13-да Кремль соо уулзаа.

Австриин Республикын Гадаадын хэрэгүүдэй министр д-р Бруно Крейский, Гадаадын хэрэгүүдэй министерствын статсекретарь д-р Франц Гшницер, Австриһаа СССР-тэ байдаг элшэн сайд Н. Бишофф Президенттэй хамта уулзаа.

Н. С. Хрущев, Австриин Президент д-р А. Шерфын хоорондо хани ёһоной хөөрэлдөөн болоо.

СССР-эй Гадаадын хэрэгүүдэй министрын орлогшо В. С. Семенов, СССР-һээ Австрида байдаг элшэн сайд С. Г. Лапин, СССР-эй МИД-эй европейскэ гурбадахи таһагые даагша И. И. Ильичев хөөрэлдөөндэ хабаадаа.

(ТАСС).

Москва—Хабаровск гэһэн агаарай замаар ябаха биледэй сэн химдарба

СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй дэргэдэхи агаарай граждански флодой главна управлени Москва — Хабаровск гэһэн агаарай замаар ябаха биледэй шэнэ хүнгэлэгдэһэн сезонно сэн ноябриин 1-һээ тогтоогоо. Москва — Хабаровск, Москва — Иркутск, Москва—Новосибирск, Москва—Омск, Москва—Свердловск гэһэн агаарай лининүүдээр ябаха биледэй сэн 20—25 процентээр химдаруулагдаа.

(ТАСС).

Василий Михайлович РЯБИКОВ

Бурядай АССР-һээ Национальностьнуудай Соведтэ һунгаха № 414 Баргажанай һунгуулиин округһоо СССР-эй Верховно Соведэй депутадта кандидат

Василий Михайлович Рябиков 1907 ондо Ивановска областиин Родниковско районой Острецово тосхондо, бүд нэхэгшын бүлэдэ түрөө һэн.

17 наһатайһаа ажал хэжэ эхилээ. 1924 ондо хоёрдохи шатын һургуули дүүргэһэнэйнгээ удаа Родники городтохи бүд нэхэлгын фабрикада хүдэлмэрилхэеэ ороһон байна.

Нүхэр Рябиков 1923 ондо ВЛКСМ-эй гэшүүндэ, 1926 ондо—Коммунистическэ партиин гэшүүндэ ороһон юм. Комсомолой болон партийна хүдэлмэридэ эдэбхитэйгээр хабаадалсадаг байгаа. 1926 онһоо ВЛКСМ-эй райкомой секретаряар, удаань Родники городой ВКП(б)-гэй райкомой агитаци, пропагандын таһагые даагшаар хүдэлмэрилһэн байна.

1928 ондо нүхэр Рябиков Ленинградай сэрэгэй-механическа институтда эльгээгдээ һэн. 1933 ондо нүхэр Рябиков Хүдэлмэришэн—Таряашанай Улаан Армиин албанда татагдаһан, удаань Далайн-Сэрэгэй К. Е. Ворошиловай нэрэмжэтэ академидэ һурахаар эльгээгдэһэн байна.

Академиие амжалтатайгаар дүүргэһэнэй удаа Василий Михайлович 1937 ондо Ленинградай «Большевик» заводто инженер-конструктораар хүдэлмэрилхөөр эльгээгдээ һэн. Эрхим эмхидхэлшэ, эдэбхитэй коммунист байхадань, уданшьегүй тэрэниие парткомой секретаряар һунгаһан, хожомынь тэрэ заводойнгоо ВКП(б)-гэй ЦК-гэй парторгоор томилогдоһон юм.

1939 оной февраль һарада нүхэр Рябиков сэрэгэй зэбсэг бүтээлгын арадай комиссарай орлогшоор баталагдаһанһаа хойшо СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй эмхи зургаануудта болон министерствонүүдтэ хүтэлбэрилхы тушаалнуудта хүдэлмэрилхэ зуураа, ехэнхидээ оборонын промышленность болон шэнэ техникын асуудалнуудые шиидхэдэг байгаа.

Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай жэлнүүдтэ Улаан Армиие буу зэбсэгээр таһалдалгүй хангаха хэрэгтэ Василий Михайлович айхабтар ехээр оролдоһон, бэлиг шадабаря үгэһэн байна. Эдэ жэлнүүдтэ нүхэр Рябиков шэнэ заводуудые барилга эмхидхэхэ, ороной зүүн зүг руу заводуудые нүүлгэхэ, фронтын захилые дүүргэхэ зорилгоор промышленностиие шэнэдхэн хубилгаха, правительствын дайшалхы даабаринуудые бэелүүлхэ талаар горьтой хүдэлмэри хэһэн юм.

Нүхэр В. М. Рябиков инженернэ сэрэгүүдэй генерал-лейтенант гэһэн сэрэгэй нэрэ зэргэтэй.

В. М. Рябиков.

Улаан Армиие буу зэбсэгээр хангаха хүдэлмэридэ габьяатай байһанайнь түлөө 1945 ондо В. М. Рябиковта Социалистическэ Ажалай Геройн нэрэ зэргэ үгтэһэн байна.

Шэнэ техникые хүгжөөхэ хэрэгтэ габьяатай байһанайнь түлөө Василий Михайлович Рябиковта нэгэдэхи шатын Сталинска шангай лауреадай нэрэ зэргэ хоёр удаа олгогдоо. Нүхэр Рябиков Советскэ Союзай олон орденоор — Ленинэй 8 орденоор, Улаан Тугай орденоор, хоёрдохи шатын Суворовой орденоор болон медальнуудаар шагнагданхай.

1958 оной март һарада РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указаар нүхэр В. М. Рябиков РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын орлогшоор баталагдаа һэн. Энэ харюусалгата тушаалда нүхэр Рябиков мүнөө үедэ хүдэлмэрилжэ байдаг.

Нүхэр В. М. Рябиков РСФСР-эй Верховно Соведэй депутат юм. Партиин XIX, XX съезднүүд дээрэ нүхэр В. М. Рябиков КПСС-эй Центральна Комитедэй гэшүүнэй кандидадаар һунгагдаһан байгаа.

Бурядай АССР-һээ Национальностьнуудай Соведтэ һунгаха № 414 Баргажанай һунгуулиин округһоо СССР-эй Верховно Соведэй депутадта кандидадаар нүхэр Василий Михайлович Рябиковые предприятинуудай коллективүүд, колхозууд болон эмхи зургаанууд өөһэдынгөө һунгуулиин урда тээхи суглаанууд дээрэ нэгэн дуугаар дэбжүүлбэ.

Нүхэд һунгагшад! Коммунистнууд болон партийнабэшэ хүнүүдэй бата нэгэдэлэй кандидат Василий Михайловнч Рябиковай түлөө дууга үгэе!

Воскреснигтэ олоороо хабаадаба

Доржи Банзаровай нэрэмжэтэ (Зэдэ) колхозой комсомолой организациин үүсхэлээр һаяхан воскресник эмхидхэгдэбэ. Энээндэ колхозой комсомолшуудһаа гадна, Дээдэ Үшөөтэйн долоон жэлэй һургуулиин багшанар, һурагшад эдэбхитэйгээр хабаадалсаба. Эдэнэр бултадаа поли дээрэһээ морёор зелёнко шэрэжэ, колхозой гурбадахи гүүртэдэ абаашаһан байна. Воскреснигтэ хабаадаһан багшанар-комсомолшууд С. Л. Дармаева, К. Л. Лубсанова, Б. Д. Гомбожапова, колхозой комсомолшууд М. Раднаев, О. Доржиев, Д. Шаракчинов болон бусад үүсхэл оролдосотойгоор ажаллаа.

Эдэнэр нэгэ үдэрэй туршада 300 центнер зелёнко шэрэһэн байна.

С. Дугаров.

ТҮРЭЛ ОРОН ДОТОРНАЙ

УҺАЛУУРИ ХЭХЭ ТУРШАЛГЫН УЧАСТОК

Барнаул. Баруун Кулундын үргэн талада газар доогуур урдадаг ехэ горхон олдобо. Тэрэнэй уһые хүдөө ажахыда хэрэглэхэ тухай асуудал СССР-эй Наукануудай академиин Сибириин отделениин физико-математическа болон техническэ наукын эрдэмтэдэй нэгэдэмэл Соведэй зүблөөн дээрэ хэлсэгдэһэн байна. Алтайн хизаарай Ключевскэ районой Карл Марксын нэрэмжэтэ колхоздо 1500 гектар талмайтай уһалуури хэхэ туршалгын участок бии болгохо гэжэ тус зүблөөн хараалһан байгаа. Тэндэ газар доогуур урдадаг хоёр ехэ уһан бии. Тэдэнһээ доошо бүри гүнзэгыдэ газар доогуур урдадаг үшөө найман горход бии юм. Энэ ехэ уһа хэрэглэхын тулада туршалгын участок бии болгохо хүдэлмэри 6 һарын туршада дүүргэгдэхээр хараалагдаа. Тэрэнэй барилгада 3400 мянган түхэриг гаргашалагдаха юм. Тэрэ гаргашань нэгэ жэл соо харюулагдаад, үшөө 200 мянга шахуу түхэригэй ашаг олзо үгэхөөр багсаагдана.

Баруун Кулундада ган ходо болодог. Ган жэлнүүдтэ тэндэхи колхоз болон совхозууд гектарһаа миил гурба-дүрбэн центнер ургаса абадаг. Кулундын тала уһалагдадаг болоод байхадаа тогтууритай һайн ургаса үгэдэг болохо.

Табан жэлэй туршада бэелүүлэгдэхээр зохёогдоһон проектын ёһоор Баруун Кулундын тала үргэлжэдөө уһалагдадаг болохо юм.

ВЛАДИМИР МОСКВА ХОЁРОЙ ХООРОНДО ЭЛЕКТРОПОЕЗД ЯБАДАГ БОЛОБО

Владимир. Горьковско түмэр зам дээрэ Владимир Петушкин хоёрой хоорондо электровозуудай ябадаг участок ашаглалгада оруулагдаба. Тэрэ замай утань 66 километр юм. Москваһаа 190 километрын зайтай газарта байдаг урданай Владимир город мүнөө ниислэлтэй шэнэ, таатай зохид түмэр замай харилсаатай болобо.

Владимир станциһаа түрүүшын электропоезд Москва һаяхан ябуулагдаба.

(ТАСС).

Москва. Арадай ажахын туйлалтануудые харуулһан выставкын томо павильонуудай нэгэн соо «Германиин Демократическа Республикын 10 жэл» гэһэн выставкэ нээгдэнхэй. Олон тоото экспонадуудынь ГДР-эй экономикын, наукын, соёл культурын амжалтануудые харуулна. **Зураг дээрэ:** выставкэдэ орогшод угалзатуулан оёлго хэдэг автомадай хүдэлмэриие хаража байна. ГДР-һээ ерэһэн слесарь-хабсарагша Эрик Пфюлер автомадые хүдэлгэжэ байна.

ТАСС-эй фотохронико.

«Н. С. ХРУЩЕВОЙ США-һаа БУСАЖА ЕРЭЛГЭ» ГЭҺЭН ТУСХАЙ КИНОХРОНИКО ГАРГАГДАБА

СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Н. С. Хрущевой Америкын Холбоото Штадуудһаа бусажа ерэһэнтэйнь дашарамдуулан буулгагдаһан тусхай кинохронико Москвагай кинотеатрнуудта гаргагдажа эхилбэ.

Документальна фильмнүүдые буулгадаг центральна студиин операторнууд Н. С. Хрущевые Внуковска аэродром дээрэ угталга, мүн ниислэл хотын баруун урда районой магистраляар тэрэнэй ябажа гараһаниие харуулһан байна. Тэндэ советскэ правительствые толгойлогшо олон мянган москвагайхидые амаршалһан байха юм.

В. И. Ленинэй нэрэмжэтэ Центральна стадионой спортын ордон соо болоһон митинг мүн лэ буулгагдаа. США-да уряалаар ошоһон дүн тухайгаа Н. С. Хрущевой үгэ хэлэжэ байһаниинь хронико соо харуулагдана.

(ТАСС).

ПАРТИЙНА АЖАБАЙДАЛ

Шэнэ юумэндэ анхаралаа ехээр хандуулха

Партийна хиналтын комиссинуудай хүдэлмэри тухай

Үйлэдбэриин болон худалдаа наймаанай предприятинуудай, барилгануудай, конструкторнуудай бюро болон предприятинуудай захил дүүргэжэ байдаг научно-шэнжэлэлгын институдуудай партийна эхин организацинуудта хиналтын комиссинууд бии болгогдоһоор үнишье болоогүй. Тиибэшье партийна организациин зүгһөө хиналта шалгалта хэжэ байха энэ арга һайн, ашаүрэ ехэтэй байһанаа харуулна.

Урдань паровозо-вагонно заводто вагонуудта ашаа тээхэ, буулгаха хүдэлмэри дан удаанаар хэгдэдэг, тэрээнһээ боложо хэдэн зуу мянган түхэригэй яла түлэгдэдэг һэн.

Иимэ ушарай тохёолдодог тула ПВЗ-гэй транспортна цехын парторганизаци ашалга, буулгалганда вагонуудай зогсодог саг хороолгые хинан шалгаха комисси байгуулһан юм. Энэ комиссинхид эдэбхитэдтэй хамта ашаа тээхэ, буулгаха хүдэлмэриин ямараар эмхидхэгдэһэн, механизмуудай ямараар ашаглагдадаг байһаниие һайса шалгажа үзөөд, ехэ дутагдалнуудые элирүүлээ. Тэдэнэр гансашье дутагдалнуудые элирүүлээ бэшэ, ажалаа яажа гуримшуулха, үргэдэг крануудые яагаад бүтээсэ ехэтэйгээр хэрэглэхэ тухай өөһэдынгөө тодорхой дурадхалнуудые оруулһан байна. Тиигээд комиссинхид дурадхалнуудаа партийна нээмэл суглаанай үзэмжэдэ табижа, һайнаар зүбшэн хэлсүүлээд, зохихо шиидхэбэри гаргуулһан байгаа. Энээнэй ашаар һүүлэй хоёр һара соо эндэ вагонуудай зогсоогдодог саг горьтойхоноор хороогдоо.

Автотранспортна 3-дахи контородо эмхидхэгдэһэн хиналтын комисси городой зүг бүхэн руу ябадаг автобусуудай хүдэлмэриие шалгаад, эмхи гуримгүй олон баримтануудые элирүүлээ. Жэшээлхэдэ, нэгэ харгыгаар хэдэн автобусуудай ябуулагдажа байхада, нүгөө зүг руу оройдоол ганса нэгэн ябуулагдадаг байба. Мяханай комбинат—Дивизионно, Шэлэй завод — Виадук, контрольно пункт—аэропорт ошодог автобусууд хооһоор тооной гүйлгэлдэдэг байна. Харин тиихэдэ городой бусад зүг руу ябадаг зарим автобусууд хүнүүдые шахаса оруулаад, даажа ядажа ябадаг байха юм. Иимэ эмхи гуримгүй байдалтай танилсаад, комисси автобусуудай ябалгые гуримшуулха асуудал конторын хүтэлбэрилэгшэдэй урда табижа, дурадхалнуудаа зүбшэн хэлсүүлээд, хэмжээ абхуулаа. Тэрэ гэһэнһээ хойшо автобусууд зарим тэды гуримтайгаар ябуулагдадаг, городой хүн зон һайнаар хангагдадаг болоһон байна.

Партийна хиналтын комиссинуудай түрүүшын хүдэлмэри дээрэһээ харахада, ажал хүдэлмэреэ гуримшуулха, һайжаруулха хэрэгтэ коммунистнуудай эдэбхи үүсхэлэй дээшэлһыень гэршэлхэһээ гадна, дутуу дундануудые, хэрэглэгдээгүй арга боломжонуудые элирүүлхэ, шиидхэхэ шэнэ шэнэ арганууд олдоно. Жэшээлхэдэ, дээрэ хэлэгдэһэнэй ёһоор, нэгэ ушарта хиналтын комисси һанамжа дурадхалнуудаа партийна бюрогой, коммунистнуудай суглаанай үзэмжэдэ, хоёрдохёор предприятиин хүтэлбэрилэгшэдэй урда асуудал табижа, дутуу дундануудые усадхуулһан, өөһэдынгөө дурадхалнуудые абхуулһан байна бшуу.

Эдэ комиссинхид тодорхой һанамжа дурадхалнуудаа дээдын зургаануудайшье үзэмжэдэ табиха эрхэтэй. «Бурстрой» трестын парторганизациин дэргэдэ материально-техническэ хангалгые хинан шалгажа байха комисси бии болгогдоод, барилгын материалнуудай хэр хүртэмжэтэйгөөр абтажа байдаг асуудалые шалгажа үзэһэн байна. Тиигээд түсэбөөр хараалагдаһанда орходоо оройдоол 50 процент материалнууд абтадаг гэжэ элирүүлээ. Теэд энээндэ гансашье трест зэмэтэй бэшэ, мүн барилгын модо, шулуу, хирпинсэ үгэдэг организацинууд зэмэтэй байгаа. Тиимэ туладань комиссинхид өөһэдынгөө һанамжа, дурадхалнуудые тодорхойгоор бэшээд, республикын Министрнүүдэй Соведэй үзэмжэдэ эльгээһэн байна.

Партийна хиналтын комиссинууд хоорондоо харилсаатай бусадшье предприятинуудай хиналтын комиссида хандажа, зарим асуудалнуудые хамһажа шиидхэдэг, дутуу дундануудаа усадхаха хэмжээ абадаг болоо. Жэшээлхэдэ, ПВЗ-гэй вагон хабсаралгын цехын парторганизациин дэргэдэхи комисси түмэр харгын Зүүн-Сибириин управлениин парткомой дэргэдэхи хиналтын комиссида хандажа, түсэбэй ёһоор заһабарида орохо вагонууд юундэ саг соогоо эльгээгдэдэггүй байһыень шалгажа үзэхые гүйһан байна. Энэ дутагдалһаа боложо, урдань вагонно комбинат заримдаа дүүрэн хүсөөрөө хүдэлдэггүй, түсэбөө дүүргэдэггүй байһан юм.

Тиибэшье хиналтын комиссинуудай хүдэлмэридэ, тэдэниие партийна организацинуудай зүгһөө хүтэлбэрилгэдэ дутуу дунданууд олон, заримдаа алдуу эндүүшье гаргагдана. Совнархозой барилгын-монтажна управлениин предприятинуудта, «Восход», «Труд» гэжэ артельнүүдтэ, 154-дэхи барилгын трестдэ, түмэр харгын Заудинск гэжэ станцида, столовонуудай трестдэ, мүн бусадшье зарим предприяти, организацинуудта мүнөө болотор хиналтын комиссиин бии болгогдоогүй байһаар.

Партийна хиналтын комиссинууд —шэнэ юумэн гээшэ. Партийна организациин зүгһөө хиналта шалгалта бэелүүлхэ энэ шэнэ аргада КПСС-эй райкомууд, партийна организацинууд, предприятинуудай хүтэлбэрилэгшэд хододоо анхаралаа хандуулжа, хүдэлмэридэнь туһалжа байха зэргэтэй. Тэдэнэй элдэб онол арга, дүй дүршэлые дэлгэрүүлхэ шухала.

А. Новоселов,
КПСС-эй Улан-Удын горкомой таһагые даагшын орлогшо.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Зэдын Сталинай нэрэмжэтэ колхозой ахалагша һаалишан, коммунист Цырен-Дулма Аюшеева.

Д. Цыремпиловэй фото.

Үбэлжөөндөө оробо

КПСС-эй ЦК-гэй ноябрь - декабрьда зарлагдаха Пленумэй угтамжада Хэжэнгын «Дружба» колхозой малшад үнинэй бэлдэжэ байнхай.

Колхозой хоёрдохи комплексно бригадын хоёрдохи гүүртынхид үбэлжэлгэдэ һайнаар бэлдэнэ. Малаа, үнеэдээ харууһалха, һаахынгаа хажуугаар тэндэхи малшад хото хорёогоо заһана, үбэлжөөндөө һолоомо шэрэжэ һүрилнэ. Малшад нүхэд С. Глазкова, И. Будажапова, Х. Жигмытова, Х. Тулусова гэгшэд ажалайнгаа забһарта тус бүридөө 150—170 центнер һолоомо зөөбэ. Һамбаа оложо малайнгаа дал хушаа. Мүн ерэхэ жэл үнеэдээ уянгүй байлгажа харууһалдаг болохо талаар бэлэдхэл хэнэ.

— Мал ажалай харюусалгатай саг үбэлжэлгэ ха юм. Хэрбээ саг соогоо, һайнаар үбэлжэлгэдэ бэлдэбэл, мал хүшэ шадалаа гээнгүй ондо орохо бшуу. Ерэхэ жэлдэшье ехэ ашаг шэмэ абтаха. Тиимэһээ бидэ эртээнһээ үбэлжэлгэдэ бэлдэдэг заншалтайбди, —гэжэ һаалишад хөөрэлдэнэ.

Тэрэшэлэн артелиин бусад гүүртэ, отаруудай малшад үбэлжөөндөө эмхитэйгээр орожо байна.

С. Цыбиков.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: «Ажалай габьяалаа» медаляар шагнагдаһан Ахын... гай «Улаан Аха» колхозой эрхим ... Хама-Сырен Хайдаковна Мункон...

П. Жужаевай ф...

МАЛШАДАЙ ШАДАБАРЯ ХАРУУЛХА САГ ЕРЭЭ

Хоридо буруунууд шахагдажа эхилбэ

Хүрьбэ голые зубшан зурыһан харгыгаар табилуулхада гоё даа. Ябаһан лэ газарташ гулдагар ута сомоонууд зэргэлээд, трактор, комбайнууд тарялан дээгүүр һуулишын мүрнүүдые хуряажа, хүнэй сэдьхэл бодолые эзэлээдхинэ. Хаанашье: Тохорюугта, Бэлшэртэшье, Ойбонто, Тээгдэдэшье баян ургасын хуряагдажа байһаниинь эли. Тохорюугтын гарасада дүтэлжэ ерэхэдэ, зелёнкын баржагар бухалнуудай бодожол, бодожол байхань харагдана.

—Эндэһээтнай гектар бүриин 70 центнер зелёнко абтаха гээшэ гү?—гэжэ Хориин совхозой 6-дахи фермын эрхилэгшэ нүхэр Дондуковһоо асуухада:

— Юу хэлээ гээшэбта. 100 центнер хуряажа байналди,—гэжэ тэрэмнай харюусаба.

— Баһа турнепсшье муу бэшээр ургуулаа байнат,—гэһэн хөөрөө хүрьбынхид дуулахадаа, «иимэ ургаса манай эндэ хэзээшье үзэгдөөгүй юумэл» гэжэ хүхинэд.

Зүгөөр Хүрьбын ажалшад байгша ондо баян ургасын абтаһанда һанаагаа амараагүй юм. Эдэнэр хуряаһан ургасаяа үрилтэ гээлтэдэ оруулангүй, зүбөөр хэрэглэжэ, арга боломжоёо мүнөөнһөө хараалжа байна. Илангаяа тэжээлэй ургамалнуудые элбэгээр хуряагаад, малдаа зүбөөр хубаарилан эдюулхэ шухала. Тиимэһээ Хориин совхозой 6-дахи фермынхид элбэг тэжээлтэй байһанаа хараада абажа, тугал, буруунуудые намар, үбэлэй һарануудта таргалуулха гэжэ шиидэнхэй. Тэдэнэй шиидэбэри, үүсхэлые совхозойнь бусад малшад һайшаан дэмжээ юм.

Энэ үүсхэлэй аша үрэ ехэтэй байхань эли. Юуб гэхэдэ, һүүлэй жэлнүүдтэ буруунууд ёһоор харууһалагдадаггүй, муугаар эдеэлүүлэгдэдэг байгаа бшуу. Иимэ ушар гансашье Хоридо бэшэ, мүн бусадшье аймагуудта үзэгдэнэ. Тиимэһээ Байгал шадарай хүйтэн үбэлые хооһо нойтоор, үлэнхэ туранхайгаар үнгэргэһэн мал үдэсэ муутай, һула бэетэй байдаг байгаа. Тиимэ хадань үбэлдөө малай шэгнүүрые дээшэлүүлхэ гэһэн зугаашье гарадаггүй, гансал тоо толгойень бүрин бүтэн байлгаа һаа болоо гэжэ бодогдодог һэн.

Мал харууһалха иимэ «дүршэл» колхоз, совхозуудай ажахыда горьтой хохидол ушаруулдаг байгаа. Үнэхөөрөөшье хэдэн мянган центнер мяхан дутуу абтажа, олон миллион түхэриг олзо хосордог бэлэй. Мүн залуу мал удаанаар томо болгогдодог, аяар 3—4 жэлдэ тэжээгдэхэдээшье өөдтэй татадаггүй һэн. Тэдэниие иимэ олон жэл байлгахада үбһэ тэжээл, зөөри ехээр гаргагдадаг гээшэ.

Энэ дутагдалые гүйсэд усадхаха зорилготойгоор Хориин совхозойхид шэнэ үүсхэл гаргаа.

Октябрь һарын эхеэр совхозой фермэ бүхэндэ залуу малынь шэгнэгдэжэ, бэеынь шэгнүүр тодорхойлогдоһон, наһаараа, эрэ эмээрээ илгагдаһан байна. Нэгэ гүүртэдэ 50—60 толгой буруу, тугал байлгагдана. Эндэ бүхыдөө 1700 толгой залуу мал шахан таргалуулагдахаар хараалагдаа. Тэдэнь гол түлэб 6—12 һаратайнууд юм. Тэдэнээ 6—8 һарын турша соо байрада байлгажа шахаад, бултанайнь шэгнүүрые 1880 центнер хүрэтэр нэмээхээр хараална. Энэнь ехэ удхашанартай. Юуб гэхэдэ, урдань иимэл шэгнүүртэй мяхан үбэлэй туршада дутуу абтадаг байһан аад, харин мүнөө нэмээгдэхэнь ха юм.

Теэд иимэ зорилго бэелүүлжэ болохо гээшэ гү? Болохо даа! Энээндэ ямаршье һэжэг байхагүй. Залуу малай бэень шанга, түргэн томо болодог гээшэ. Гансал харууһа, тэжээлынь зүбөөр эмхидхээ һаа, һанаһандаа заатагүй хүрэгдэхэ бшуу. Эгээл тиигэжэ энэ совхозой малшад шиидээ. Шахалганда байлгагдаһан залуу малай шэгнүүрые сүүдхэ бүри 500 граммһаа доошо бэшээр нэмээжэ байха зорилго урдаа табинхай. Малайнгаа шэгнүүрые иимээр нэмээжэ байхын тула тэндэхид нэжээд бүридэнь 4 центнер үбһэ, 8 центнер зелёнко, хошоод центнер концентрат, 1,5 гаран центнер силос болон бусад тэжээл шахалгын үедэ үгэхэ гэбэ. Энэнь малые һайса таргалуулгада гүйсэд хүрэхэ тэжээл болоно. Илангаяа залуу малай түлжэхэдэ нүлөө үзүүлдэг белок, фосфор, кальци гэхэ мэтын хөөлоор гүйсэд хангажа байха хэрэгтэ онсо анхарал хандуулагдана. Гүүртэнүүдтэхи малай томо жэжые харалсан, тэжээлэй рацион, нормо табигдаха байна.

Совхозой малшад томохон буруунуудаа 180 хоногто гэхэ гү, али ерэхэ жэлэй апрель һара болотор шахаад, гурбан центнер татадаг болоходонь гүрэндөө тушааха юм. Харин жэжэнүүдыень 240 хоногто гэхэ гү, али июнь һара болотор шахаад, 210—230 килограмм шэгнүүртэй болгожо, хойто жэлэй октябриин нэгэн хүрэтэр бэлшээридэ ябуулһанайнгаа удаа үүсэлхэ юм. Тиихэдээ түрэһөөр 1,5 жэл болоод байхадаа, 300—320 килограмм татаха бшуу. Иимэл даа, Хориин совхозойхидой хараалһан һайшаалтай түсэб! Мүнөө энэ түсэбөө бэелүүлжэ эхилхын тула тэндэхи малшад эршэмтэйгээр хүдэлжэ оробо.

Гэхэтэй хамта намар, үбэлдөө залуу мал һайнаар таргалуулхын түлөө социалистическэ мүрысөө үргэнөөр дэлгэрүүлбэ. Энээниие үүсхэгшэд мүнөөнһөө малаа шахажа эхилэнхэй. Октябриин 1-һээ хойшо шахалганда табигдаһан мал концентрат эдихынгээ хаа... тараанай һууриин... элбэг хагдатай... шээрида ябуу... Тиигэжэ үбэлдөө мал таргалуул... лөөн захалба.

Энэ һайн һайхан хэрэгтэ совхоз... хи, 6-дахи фермын малшад эдэбхи... оролсобо. Жэшээлхэдэ, 6-дахи ферм... дэлмэришэд аяар 600 шахуу... шахалганда табинхай. Һаяхан бид... фермын түб һуурин—Тохорюугтаа... бди. Эндэ ёһотойл һайн малшад а... байдаг. Тэдэнэй дунда дүй дүршэ... адуулгашад, тугалшад олон. Н... «эрхим малшамнай энэ» гэлсүүл... дан Батуевтай золгошообди.

—Үбэл шахагдаха эдэ малнуу... хан тушаажа абааб. Үнгэрэгшэ з... рагуудые һайса таргалуулаад, ... тушаагаа һэм,—гэжэ хөөрэбэ.

— Хэды шанээн татаа хаб?

—Яһала даа, тус бүридөө гур... нерһээ дөөшо бэшэ болоо,—гэһэ... да хүртөөд, мүнөө тушаажа абаһ... таргалуулха хүдэлмэреэ хайшан ... хидхэхэ байһыень һонирхобобди.

— Эдээниие абаһаар 6-дахи ү... рууһалжа байнаб.—Теэд нагаашье ... мини үнгэрөөгүй байха,—гэжэ Батуев хэлэбэ.

— Тиихэдэ 5 үдэр соо малай... бүриин шэгнүүр 2,5 килограмма... гэхэеэ һанаа гүт?

— Зүб даа, тиихэеэл һанаа һ... Вандан Батуев өөрынгөө нүхэр... Цыденоватай хамта 100 гаран ту... руунуудые абаад харууһалжа ба... дэнэйнь тус бүриин шэгнүүр дунда... 106,4 килограмм болоно. Тушааж... малайнгаа шэгнүүрые 240 үдэрай... да 120—120 килограммаар нэмэ... рилго табинхай. Энэ зорилгоёо б... рэнь бэелүүлхын тула эдэнэр м... малаа оролдосотойгоор харууһалжа бшуу.

Тэрэшэлэн 5-дахи фермынше энэ хүдэлөөнэй эхиндэ бардам... хэжэ байна. Нэрлэн хэлэбэл, Б... бэрхэ тугалшан Рыгзыма Ванзато... бүри ехэ амжалта туйладаг юм. ... таргалуулагдаха тугалнуудайнгаа ... риинь шэгнүүрые сүүдхэ соо 600... маар нэмээхэб гэһэн уялга абанхай... гэбэл тугалнуудайнь шэгнүүр хар... һан сагайнгаа дүүрэтэр 144 ки... маар нэмэхэ юм. Рыгзыма Ванз... үдэр бүриинь ажал адлирхуу: ту... таа концентрат, турнепс, зелёнко... дэг, уһалдаг, бэлшээридэ, тарян... ри дээгүүр адуулдаг байна.

—Тугалнуудта турнепс эдюул... нарилнаб. Юуб гэхэдэ, шэшэжэ... болохо бшуу,—гээд тэрэ хөөрэнэ.

— Хайшан гэжэ адуулнабта?

— Баһал һэргылэмжэтэй б... Үглөөгүүр шүүдэрэй унаад байхада... нуудые адуулхада муу. Шүүдэрэй ... най һүүлээр малаа адуулнаб,—гэ...

Тиигэжэ Хориин совхозой мал... мар, үбэлдөө тугал, буруунууды... луулха гэһэн КПСС-эй обкомой, р... кын Министрнүүдэй Соведэй ... халуунаар дэмжэжэ, энэ хэрэгт... тэйгээр оролсон, КПСС-эй ЦК-гэй Пленумые угтажа байна.

П. Б...

Хэзээ хүдэлхэ клуб бэ?

Сэлэнгын аймагай XX партсъездын нэрэмжэтэ колхозой клуб ажалшадай эрилтые хүсэд хангана-гүй. Тус клуб хэдэн һара хаалтатай байһаар. Тэрээнһээ боложо, клубай дэргэдэ уран һайханай нэгэшье кружок эмхидхэгдээгүй байһан зандаа. Эндэ эгээ ядахадаа киношье харуулагданагүй, лекци болон элидхэл, элдэб һонирхолтой үдэшэ эмхидхэгдэдэггүй байха юм.

Мүн эндэхи хүдөөгэй библиотекэ муугаар хүдэлнэ, ходо шахуу хаалтатай байдаг.

Эдэ бүхыһөө боложо, тус колхозой гэшүүдэй дунда ниитэ-политическэ, культурно-гэгээрэлэй хүдэлмэри һулаар ябуулагдана.

Клуб, библиотекынгээ хүдэлмэри һайжаруулха тухайда колхозой залуушуулай хэды дахин асуудал табибашье, правлениин түрүүлэгшэ нүхэр Цыдыпов анхаралаа хандуулдаггүй байна. Тэрээнһээ байтагай, клубые даагша нүхэр Гендуновые ондоо ажалда ябуулжархёо.

Зүгөөр ниитэ-политическэ, соёл гэгээрэлэй хүдэлмэри һайнаар ябуулха, колхозникуудай культурна эрилтые дүүрэн хангаха арга боломжо энэ клубта бии. Эндэ һургуулиин багшанар, Ноёхоной врачебнэ пунктын хүдэлмэрилэгшэд, хүдөө ажахын мэргэжэлтэд олон юм.

Аймсоведэй гүйсэдкомой культурын таһаг, колхозой партийна эхин организаци клубай хүдэлмэри һайжаруулгада анхаралаа хандуулха ёһотой.

И. Иванов.

ПАРТИЙНА ҺУРАЛСАЛЫЕ БҮРИ ҺАЙНААР ЭМХИДХЭЕ

Мүнөөдэр хүдөөдэ партийна һуралсалай шэнэ жэл эхилхэнь

Партийна һуралсалай шэнэ жэл хүдөөдэ эхилбэ. Партийна гэгээрэлдэ марксизм-ленинизмын классигуудай зохёолнуудые, КПСС-эй түүхэ, партиин XXI съездын, ЦК-гэй Пленумүүдэй табиһан теориин асуудалнуудые шудалха хэрэгтэ тусгаар анхарал хандуулагдаха ёһотой. Арадай ажахые хүгжөөхэ долоон жэлэй түсэбые бодотоор бэелүүлхэ хэрэгтэ политическэ һуралсал туһалха үүргэтэй юм. Промышленна предприятинуудай, колхоз, совхозуудай үмэнэ табигдаһан бодото зорилгонуудые хүн бүхэндэ ойлгуулжа үгэхэ, ажалдаа коммунистическэ ёһоор хандадаг болохоор хүн зониие хүмүүжүүлхэ зорилго табигдана.

Кружогуудай хэшээлнүүдые, семинарнуудые үнгэргэхэдөө һүүлэй жэлнүүдтэ партиин бэелүүлжэ байһан хэмжээ-ябуулгануудые тайлбарилан хэлэжэ үгэхэ хэрэгтэй. Энээнтэй хамта манай үдэр бүриин ажалда бии боложо байгаа шэнэ, түрүү юумые дэлгэрүүлхэ шухала.

Партиин XX, XXI съезднүүдэй, ЦК-гэй Пленумүүдэй шиидхэбэринүүдые арад зондо тайлбарилан ойлгуулха талаар партийна организацинууд һүүлэй жэлнүүдтэ ехэ дүй дүршэлтэй болоо. Һуралсалай шэнэ жэлдэ эдэ бүгэдые хэрэглэлсэхэ шухала. Үнгэрэгшэ жэлдэ республикымнай партийна организацинуудта эмхидхэгдэһэн теоретическэ, экономическа семинарнууд ехэ һайн байһанаа харуулаа һэн.

Кударын аймагай «Дружба» колхоздо эмхидхэгдэһэн КПСС-эй түүхэ шудалха семинар шадабаритайгаар, һонирхолтойгоор хүдэлдэг байгаа. В. И. Ленинэй зарим зохёолнуудые шудалхатаяа хамта энэ семинарта һурагшад колхозойнгоо арга боломжые эрхимээр хэрэглэхэ тушаа хөөрэлдэдэг байба.

Теоретическэ болон экономическа конференци үнгэргэхэ талаар зарим тэды дүй дүршэл бии болоо. Үнгэрэгшэ жэлдэ 105 теоретическэ, 23 экономическа конференци үнгэргэгдэһэн байна. «Үргэн далайсатайгаар коммунизм байгуулха үе сагта Советскэ Союз оробо» гэһэн темээр теоретическэ конференци КПСС-эй Баргажанай райком һайнаар эмхидхээ һэн. Аймагай 5 газарта иимэ конференци боложо, 700 шахуу хүн хабаадаһан байгаа. Мүн олон хүнэй хабаадалгатай семинарнууд һайн байһанаа харуулба. Бэеэ даагаад эрдэмээ дээшэлүүлэгшэдтэ эдэ семинарнууд илангаяа ехэ туһатай байһанаа харуулаа.

Үнгэрэгшэ жэлэйхидэ адли һуралсалай энэ жэлдэ партиин хүдөөгэй райкомуудай дэргэдэ экономическа семинарнууд хүдэлхэ юм. Аймагуудай эмхи зургаануудай хүтэлбэрилхы хүдэлмэрилэгшэд, колхозуудай түрүүлэгшэнэр, партийна организацинуудай секретарьнар, хүдөө ажахын мэргэжэлтэд энээндэ һуража, экономикын талаар эрдэмээ дээшэлүүлхэ. Түрүү колхозуудта, фермэнүүдтэ иимэ семинарнуудай хэшээл үнгэргэгдэдэг гуримтай. Партиин Заиграйн, Тарбагатайн, Кударын болон бусад райкомууд иимэ семинарнуудые эмхидхэнхэй.

Экономикын асуудалаар иимэ һуралсал эмхидхэхэдэ семинарта һурагшадай—хүтэлбэрилхы хүдэлмэрилэгшэдэй эрдэм дээшэлүүлдэг, ажал хүдэлмэридэнь туһатай, колхозуудай хэрэглэгдээгүй арга боломжые элирүүлдэг юм. Жэшээнь, партиин Мухаршэбэрэй райкомой дэргэдэхи экономическа семинарай хэшээлдэ колхозуудта ажалай түлбэри, нормо тухай, ажалай тоосоо бии болгожо, мүнгэн түлбэридэ орохо тушаа асуудал дэлгэрэнгыгээр хэлсэгдэһэн байгаа. Эдэ хэмжээ-ябуулгануудые бэелүүлхэ талаар «Искра» колхозой дүй дүршэл зүбшэн хэлсэгдээ. Энээнэй ашаар аймагай олон колхозууд мүнгэн түлбэридэ орожо эхилэнхэй.

Һуралсалай энэ жэлдэ экономикын асуудалаар хүнүүдэй эрдэм дээшэлүүлхэ хэрэгтэ ехэ һаналаа табиха шухала гэжэ энэ дүршэл тодоруулба гээшэ. Колхозуудай бодото байдалтай, эдэнэрэй үмэнэ табигдаад байһан зорилготой, долоон жэлэй түсэб болзорһоонь урид дүүргэхэ асуудалтай нягта холбоотойгоор экономическа һуралсалые эмхидхэхэ ёһотойбди.

Шэнэ жэлдэ партийна һуралсал олон янзаар эмхидхэгдэхэ юм. Политическэ һургуулинууд, КПСС-эй түүхэ, марксистско-ленинскэ философи, политическэ экономи, үйлэдбэриин экономико шудалха кружогууд, семинарнууд нёдондонойхиһоо олоор эмхидхэгдэбэ. Партиин түүхын шэнэ номой гараһантай дашарамдуулан, коммунистнууд, партийнабэшэ эдэбхитэд Коммунистическэ партиин түүхэ шудалха хүсэлэнтэй байна. КПСС-эй түүхэ шудалхадаа совет арадай коммунизм байгуулжа байһан гол шухала зорилгодо анхаралаа ехээр табиха гэжэ заагдана.

Партийна һуралсалые коммунизм байгуулгын бодото байдалтай холбохын тулада Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнай урда тээхи үеһөө эхилээд, тэрээнһээ хойшонхи үеын КПСС-эй түүхэ шудалхые дурадхагдана. Энээнһээ урда тээхи үеын КПСС-эй түүхын шухала шухала асуудалаар хэдэ хэдэн хэшээл үнгэргэжэ болоно.

Партийна олон организацинууд мүнөө һуралсалые иигэжэ эмхидхэнэ. Жэшээнь, Улан-Удэ городой партийна организацинууд КПСС-эй түүхэ шудалха кружогууд болон семинарнуудай хэшээлнүүдые номой түрүүшын 7 бүлэгөөр үнгэргөө юм. Хоёрдохи хэшээлдээ 1918—1937 он болотор КПСС-эй түүхэ үзэхэ байна. Мяханай комбинадай, сэмбын фабрикын, модоной заводой болон бусад партийна организацинууд КПСС-эй түүхээр оролтын лекци уншуулжа, ехэ зүб юумэ хэһэн байна. Гадна бэеэ даагаад партиин түүхэ шудалагшадта зорюулжа лекцинүүдые уншуулжа байха хэрэгтэй.

Үйлэдбэриие хүгжөөхэ, техническэ дэбжэлтэ туйлаха, арадай ажахые оньһожоруулха, автомадаар зэбсэгжүүлхын түлөө тэмсэхэ гээшэ мүнөө үедэ соёл сурталай хүдэлмэриин шухала хуби мүн гэжэ партиин ЦК-гэй июниин Пленум заагаа һэн. Энээнтэй дашарамдуулан, экономическа һуралсал эмхидхэхэ хэрэгтэй. Экономикын асуудалаар һуралсал эмхидхэхэдэ үйлэдбэри улам һайжаруулха хэрэгтэ ехэ туһатай, түлхисэ болодог байна. Улан-Удын модоной заводой партийна организациин жэшээ дээрэһээ энээниие хаража болоно. Энэ заводто ажалай нормо табиха хэрэг хангалтагүй, муу байһан юм. Промышленна предприятинуудта ажалай нормо хайшан гээд табихаб гэһэн темэ тус кружогойхид үзэхэ гэлсэһэн байгаа. Кружогто һурагшад ажалай нормо тухай юрэнхы асуудалаар бэлдэхэһээ гадна, өөрынгөө заводто энэ хэрэгэй ямар байһые хаража үзэбэ. Энэ хэшээл үнгэргэһэнэй ашаар хэдэ хэдэн дурадхал оруулагдаа. Тиигэжэ заводто ажалай бүтээсэ дээшэлһэн байна. Предприятиин ашаг ехэтэйгээр хүдэлхэ, ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ асуудалые һурагшад шудалаад байхадаа бии байһан арга боломжоёо хүсэдөөр хэрэглэбэл, модоной завод долоон жэлэй түсэбые зургаан жэл соо дүүргэхэ аргатай гэжэ тобшолол хэбэ.

Экономическа эрдэм дэлгэрүүлхэ гээшэ марксизм-ленинизмын экономическа теори гүнзэгыгөөр шудалха гэһэн зорилготой. Тиихэдээ партиин ЦК-гэй июниин Пленумэй, мүн болохоёо байгаа Пленумэй шиидхэбэринүүдые шудалха хэрэгтэ гол анхарал хандуулагдаха ёһотой.

Политическэ һургуули, кружок, семинарнуудта партийнабэшэ эдэбхитэдые, түбхын түрүүн комсомолшуудые, үйлэдбэриин түрүүшүүлые, алба хаагшадые олоор хабаадуулха шухала. Партийна бүхы организацинууд, пропагандистнар политическэ һуралсалые удха түгэлдэр болгохын түлөө тэмсэхэ үүргэтэй.

Марксизм-ленинизм гээшэмнай коммунизмын түлөө тэмсэхэ хүсэтэ зэбсэг мүн болоно. Марксизм-ленинизмын агуу ехэ сурталые шудалан дэлгэрүүлхэ бүрэе коммунизм байгуулгын гол шухала зорилгонуудые улам һайнаар дүүргэжэ шадахабди.

П. Гершман.

„БУРЯТ ҮНЭНДЭ" БЭШЭҺЭНЭЙ ҺҮҮЛЭЭР

„Тогтоол гаргаад һанаагаа амарш...

Закаменай аймагай «Д... колхоздо гурбан жэлэй соёл... толго эмхитэйгээр эхилбэшь... лэй үедэ хангалтагүйгөөр я... дадаг болоо. Шэнэ стадион, ... культбазанууд, хүүгэдэй яс... дэн бани баригдахаар хара... дан бай, ... мүнөө болотор ... шье зөөгдөөгүй байһаар... статья манай газетын ... 5-дахи номерто дээрэ ... гаргашагтайгаар толилогдо...

— Статья соо заагдаһан ... далнууд бүтэ зүб байба... КПСС-эй Закаменай аймкомой ... ретарь нүхэр Субанов ... цида мэдээсэбэ. Энэ статья Енгорбойн ... Соведэй сесси дээрэ зүбш... сэгдэжэ, культура, ... барилга хэхэ түсэбые, ... жэлэй соёлой доботолгы... нуудые бэелүүлхэ тухай ... ри гаргагдаһан байна.

Москва мордохын урда тээ

урят ороной искусство, литера-ын хүдэлмэрилэгшэд манай Эхэ ой ниислэл хото Москвада 1959 ноябриин 27-hоо декабриин 8 тэр болохоёо байгаа искус- литературын декадада эр-тэйгээр бэлэдхэжэ байна. Бу-ай искусство, литературын хоёр декадые Москвада үнгэргэхэ й КПСС-эй Центральна Коми-, Советскэ правительствын хэбэри манай бурят арадай гэгээрэлые, искусствые саашa хүгжөөлгэдэ тон шухала удха-артай.

хоёрдохи декадада оперо, ба-эй театр, бурят, ород драмын рнууд, Бурядай гүрэнэй филар-, дуу танцын ансамбль, уран лшод, уран зураашад болон позиторнуудай союзууд, Хэжэн-, Тарбагатайн аймагуудай, зоо-институтудай уран hайханай бүл-гүүдэй коллективүүд, нэгэдэхи рнат-hургуулиин хатаршад ха-адаха юм.

Москвада болоhон нэгэдэхи дека-аа хойшо үнгэрhэн саг соо Бу-ай театрнууд болон творческо ад коллективүүд ехээр хүгжэhэн на. Хэрбээ 1940 ондо болоhон эдэхи декадын үедэ театрын рческо коллектив тусхай мэр-ангүй залуушуулhaa бүридэhэн лаа hаа, хэрбээ республикамнай ахан лэ хүгжэмтэ-драмын те-атай байгаа hаа, мүнөө энэ бай-үндэhөөрөө хубиланхай. Буря-артистнар ороной эрхим hайн серваторинууд, институдууд бо-хореографическа училищинууд-хүмүүжэhэн, ородой, советскэ он дэлхэйн классикын эрхим рно, балетнэ, драматическа зү-гүүдые сценэ дээрэ табидаг бо-он байна.

урят арадай хүгжэмэй культура нгаяа ехээр хүгжэжэ, арадай лэй аялгаhаа, хилгааhан хүб-ргэтэ хуурнуудhаа хүгжэмэй льтурын дээдэ шата болохо опе-болон симфонидо, классическа рно хүгжэмэй үндэртэ хүрэбэ. Хэрбээ 1940 онhоо 1956 он хүрэ-хоёр оперо зохёогдоhон бай-haa, hүүлэй хоёр-гурбан жэлэй шада 4 балет, 3 оперо, нэгэ хүг-мтэ комеди, олон дуунууд, сюи-нууд, симфоническа хүгжэм бай-гаргаhан байна. Түрэл Комму-нистическэ партиин, Советскэ пра-вительствын зүгhөө бурят арадай искусствода эсэгэ ёhоной анхарал хандуулжа байдагайнь ашаар иимэ амжалта туйлагдаа.

Энээнэй ашаар Москвада боло-байгаа декадын үедэ манай республикын искусство, литерату-бүхы hалбаринууд—оперно, балетнэ, драматическа зүжэгүүд, концертнэ программанууд, уран зу-рагай искусство, шэнэ кинокартина-ууд, циркын искусство болон бу-харуулагдаха байна.

Ленинэй орденто оперо, баледэй театр декадын үедэ ССР Союзай Большой театрын филиалай байшан соо зүжэг—Книппер, Ямпилов гэгшэ-ын «Ангара дүүхэй», Батуев Май-данов хоёрой «Инаг дуранай түлөө» гэһэн баледүүдые, Бородинай «Игорь тайжа» гэжэ оперые ород хэлэн дээрэ, Аюшеевэй «Анда нү-хэд» гэжэ оперые табиха юм. Эдэ зүжэгүүдэй гол рольнуудые РСФСР-эй габьяата артистнар Сахьянова, Л. Линховоин, Петрова, БурАССР-эй арадай артист Б. Балдаков, БурАССР-эй габьяата артистнар А. Арсаланов, Цыгденова, артистнууд В. Ман-геев, Д. Кыштымова, П. Абашеев, Баранов болон бусад гүйсэдхэ-. «Игорь тайжа» гэжэ оперын та-бигдаhан ябадал театрын коллек-тивэй творческо зам дээрэ ехэ ал-хам болоhон байна.

Бурят, ород драмын театрнууд декадын үедэ Гүрэнэй Академиче-ско Бага театрын байшан соо зү-жэгүүдээ харуулха юм. Бурят театр зүжэгтэй ошохонь. Энэ театр ор-од классикын зохёолнуудhaa Гри-боедовэй «Ухаанhaa болоhон уйд-хар» гэжэ комедиие, ородой түрүү-шын революциин үедэ Забайкалида болоhон революционно хүдэлөөн тухай, революционер Бабушкин ту-хай драматург Батожабайн зохёо-hон «Барометр шуурга харуулна» гэжэ драмые, Шагжинай «Будам-шуу» гэжэ комедиие, арбадахи класс дүүргэhэн залуушуул тухай шухала асуудал харуулжа, Пурбу-евай зохёоhон «Сасуутан» гэжэ ко-медиие, хитад автор Цао-Юй гэг-шын «Тайфун» гэжэ зүжэг харуул-ха байна. Эдэ зүжэгүүдтэ РСФСР-эй арадай артистнар Ч. Генинов, Н. Гендунова, РСФСР-эй габьяата артистнар В. Халматов, А. Ильин, М. Степанова, БурАССР-эй арадай артистнар Б. Вампилов, И. Миро-нов, Ю. Шангина, БурАССР-эй габьяата артист Ж. Иванов, ар-тистнар Жалсараев, Чимитова, Бу-дажапов, Уладаева болон бусад ха-баадаха байна.

Ород драмын театр декадын үедэ Островскиин «Василиса Мелентье-ва» гэжэ зүжэг, Шушенское гэжэ тосхондо В. И. Ленинэй сүлэлгэдэ байhаниие харуулhан И. Кычако-вай «Залинта аадар дундуур», шэ-нэ газар элдүүрилэн ашаглалгые харуулhан М. Соболиин «Алтайда болоhон хэрэг» гэжэ зүжэгүүдые харуулха байна. Түрүүшын зүжэгтэ Иван Грозный ролиие артист-ре-жиссер Ю. Коршун, хоёрдохи зү-жэгтэ Владимир Ильичын ролиие артист Глазков гүйсэдхэхэ юм. Зү-жэгүүдтэ БурАССР-эй арадай ар-тистнар В. Гусев, П. Гофман, га-бьяата артистнар Б. Красиков, Р. Бенская, К. Никулина, М. Же-лезнова болон бусад хабаадаха.

Хоёр декадын хоорондохи үе соо манайда бурядай дуу, танцын Гүрэ-нэй ансамбль гэжэ бэлиг шадабари ехэтэй коллектив бии болоо. Рес-публика дотороо, мүн бусад газар-нуудаар аяншалжа ябаха үедэнь тэрээн тухай хэблэлдэ толилогдо-hон олон тоото hайшаалнуудые ха-рахада ансамблиин дуушад, хатар-шад болон хүгжэмшэдэй мэргэжэл шадабариин ургажа, нарижажа байhаниие гэршэлнэ. БурАССР-эй арадай артистнар Хоборков, Герге-сова, РСФСР-эй габьяата артист Таров, республикын габьяата ар-тистнар Тумурова, Барцева, Его-ров, Шанюшкина болон бусадай бэлиг шадабаряа харуулхадань ажалшад халуунаар угтадаг.

Һүүлэй жэлнүүдэй туршада уран hайханай, документальна хэдэн ки-нофильм байгуулагдаа. Батожа-байн зохёолоор «Мосфильм» гэжэ студиин байгуулhан «Адуушанай дуун» гэжэ мэдээжэ кинокартина 1957 ондо, Дамдиновай зохёолоор Свердловско киностудиин байгуул-hан «Ургын hалбаржа байхада» гэ-жэ кинокартина 1958 ондо экранда гаргагдаhан байна. Эрхүүгэй кино-студи «Бидэнэр Байгалай саана ажаhуунабди» гэhэн хроникально-документальна үнгэтэ фильм бай-гуулаа. «Наука байгаалиие шэнэд-хэн хубилгана» гэhэн фильм Сверд-ловско киностуди буулгаhан байна. Мүнөө үедэ «Мосфильм» гэжэ сту-ди Батожабайн, Цыдынжаповай, Ежовой зохёолоор «Алтан байшан» гэжэ кинофильмые буулгана.

Декадын үедэ БурАССР-эй га-бьяата артист А. Галсанэ гэгшын хүтэлбэриллэг бурядай циркын ат-тракцион Москвагай циркын про-граммада оруулагдаха юм.

Бурядай уран зурагай, арадай уралалай, театрально-гоёон шэмэг-лэлгын искусствын выставкэ Моск-вада эмхидхэгдэжэ, тэндэ уран зу-раашадай, скульпторнуудай, ара-дай уралан бүтээлгын мастернуу-дай олон зуугаад эрхим зүйлнүүд харуулагдаха байна. Манай уран зураашад декадада зорюулан 500 гаран зохёолнуудые бэлэдхэбэ. Тэ-дээн сооhоо хэдэн арбаадынь манай республикын мүнөөдэрэй байда-лые, промышленность, хүдөө ажахы болон культурын габьяата хүнүү-дые харуулhан байха юм. Тэдээнэй тоодо «Бурядай талада», «Түрэл столица», «Һаалиша хүбүүн», «Баян тала», «Түрэл колхоздоо», «Бүд нэхэгшэ», «Судна бүтээгшэд», «Кабанскын загаhашад» болон бу-сад зурагууд оролсоно. Эдээниие арадай уран зураашад Мэрдыгеев, Окладников, Павлов, Шестакова, БурАССР-эй искусствонуудай га-бьяата ажал-ябуулагшад Балдаев, Рудь болон бусад зураа. Арадай уралан бүтээлгын искусствын хүг-жэлтэ мүн лэ харуулагдаха байна. Залуу уралан бүтээгшэ Хомяковой бүтээhэн зүйлнүүд, уран зураашад Сахаровская, Москалев, Гончар гэгшэдэй хүдэлмэри hонирхолтой. Театрально-гоёон шэмэглэлгын ис-кусствын талаар уран зураашад Тимин, Шестакова, Чернутов болон бусадай хүдэлмэри hонирхолтой.

Ленинэй нэрэмжэтэ библиотекэ соо бурят номуудай выставкэ нээг-дэжэ, мянгаад шахуу ондо ондоо нэрэтэй номууд харуулагдаха. Уран зохёолой номууд тэндэ гол hуури эзэлхэ юм. Декадада бэлэдхэлэй үедэ Бурядай гүрэнэй хэблэл 66 ном, Москвагай долоон ондоо хэб-лэлэй газарнууд 26 ном хэблэн гар-гаа. Бурядай литературын үндэhэ hуури табигшадай нэгэн Хоца Нам-сараевай зохёолнуудай 5 боти ном, Ц. Дондубоной зохёолнууд, Балда-ногой, Шагжинай, Цыдынжаповай пьесэнүүд, Батожабайн «Багшашни хэн бэ?» гэжэ повесть, «Төөригдэ-hэн хуби заяан» гэжэ роман, Ч. Цы-дендамбаевай «Түрэл нютагhaa хо-ло» гэжэ роман болон рассказууд, Жалсараев, Жимбиев, Дамдинов болон бусадай шүлэгүүдэй суг-луулбаринууд хэблэгдэжэ гараа.

Декадада бэлэдхэлэй шиидхэхы үдэрнүүд ябажа байна. Декадын репертуар тодорхойлогдоошье hаа, тэрээниие уран hайханай үндэр хэм-жээндэ хүргэхэ талаар дутагдал-нууд үшөө олон. Зарим зүжэгүүдые хүсэд hайн болгохын тула үшөөл ехэ хүдэлмэри хэхэ хэрэгтэй. Энэ талаар ород драмын театрта со-шордуу байдал тохёолдонхой. Ар-тистнарай наадалгые, гоёон шэмэг-лэлтые, костюмуудые hайжаруулха талаар, түгэсхэлэй концертые бэ-лэдхэхэ талаар үшөөл ехэ хүдэлмэ-ри хэгдэхэ зэргэтэй. Творческо эм-хи зургаанууд болон организаци-нуудай бүхы хүтэлбэрилэгшэд, Москва ошохо болоhон хүнүүд өөhэд өөhэдынгөө хүдэлмэри нари-наар шалгажа, элирүүлhэн дутаг-далнуудаа энэ дары усадхаха ёhо-той. Юуб гэхэдэ, декадада хабаа-дагша бүхэнэй харюусалгань тон ехэ. Али нэгэн хабаадагшын тон ба-гаханшье алдуу гаргаа hаань, бү-хы зүжэгэй шанар доошолжо боло-хо байна бшуу.

Культура, искусствын хүдэлмэри-лэгшэд бүхы дутагдалаа пар-тийна организациин хүтэлбэреэр дары усадхаад, творческо коллек-тивүүдэй бүхы хүсые элсүүлэн, де-кадын үедэ республикынгаа нэрэ солые хамгаалха хүндэтэ шалгал-таяа эрхимээр дабажа гараха бай-ха гэжэ найдагдана.

Д. ЖАЛСАБОН,
БурАССР-эй Культурын министр.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: шулуун дээрэ hиилэдэг hиилүүршэн Л. С. Даниловай бү-тээhэн «Советүүдэй засагай түлөө» гэhэн статуягай хажууда музейн хүдэл-мэришэн Р. Балдаева байна.

З. Веснинагай фото.

Манай календарь

Осетин арадай элитэ поэт

Коста (Константин Леванович) Хетагуров—осетин арадай элитэ ехэ поэт, ниитын ажал-ябуулагша, революционно демократ, ородой армиин офицерэй бүлэдэ 1859 оной октябриин 15-да түрэhэн юм. Осети-нэй уран литературын эхи табигша К. Хетагуров түрүүшын уран зураа-шадай нэгэн байгаа.

Ставрополиин гимнази дүүргэhэ-нэй hүүлээр Петербургын уран зу-рагай Академидэ hуража байтараа, дутамаг ядуу байдалтай болоhон дээрэhээ тэрэнээ дүүргэнгүй 1885 ондо Осетидээ бусажа ерээ hэн. Коста Хетагуров ниитэ-политическэ ажал-ябуулгаяа эгээл тэрэ үедэ эхилээ юм. Осетинүүдые ородой культурада hургаха гэжэ оролдодог байгаа. Арадайнгаа гэгээрэлые hайжаруулха гэжэ эрмэлзэдэг, кон-цертнүүдые, уран зурагай выставкэ-нүүдые эмхидхэдэг, Осетидэ теат-рын искусство хүгжөөлгэдэ туhал-даг байба.

Ородой революционно демокра-дуудай hургаал, ородой агуу ехэ поэдүүд А. С. Пушкин, М. Ю. Лер-монтов, Н. А. Некрасовай зохёол-нууд Коста Хетагуровта нүлөөлhэн юм. Националистнуудай бодото ша-райе элирүүлэн, ажалшадай жарга-лай, эрхэ сүлөөгэй түлөө революци-онно тэмсэлэй тугые үргэлсэhэн байна. Кавказда хаанта засагай ябуулдаг колонизатор политикые Хетагуров үзэн ядадаг, зохёолнууд соогоо гамгүйгөөр ходо сорьён бэ-шэдэг hэн. Ниитэ-политическэ хү-дэлмэриинь түлөө Коста Хетагуро-вае хаанта засаг мүрдэдэг, хаша-даг байгаа. Арадай хэрэгэй түлөө тэмсэгшэ Коста Хетагуровай нэрэ Осетиhээ, Кавказhaa холуур суур-халаг болоhон юм.

К. Хетагуров осетин, ород хэлэ-нүүд дээрэ бэшэдэг байба. Поэдэй амиды байхада, 1895 ондо «Шүлэ-гүүд» гэжэ номынь ородоор, «Ирон Фендр» гэдэгынь («Осетинскэ ли-рэ», 1899) осетин хэлэн дээрэ га-раа. Һүүлшын ном полицяар хо-ригдоhон байха. «Үншэн хүбүүдэй эхэ», «Ши хэмши?», «Кубады» гэжэ поэмэнүүд, «Үгытэй хүнэй дуун», «Адуулгашан» гэхэ мэтэ шүлэгүүл «Ирон Фендр» гэдэг ном соонь оронхой. «Сүүдэй урда тээ» (1893), «Фатима» (1899), «Хэн хүхюутэй ажаhуудаг бэ?» (1893) гэжэ поэмэ-нүүд ородоор бэшэгдэнхэй. Осети-нүүдэй хүндэ хүшэр байдалые зо-хёолнууд соогоо харуулан, эрхэ сү-лөөгэй түлөө тэмсэхыень уряалдаг, хаанай чиновнигуудай, нютагай баяшуулай муухай хэрэгые ууда-лан элишэлдэг байгаа. Мүлжэлгэ, дарлалта хэзээдэ усадхагдажа, ре-волюци болохоёо байна гэжэ этигэ-дэг байгаа гэбэл: «Һуни эсэстээ дү-тэлнэ... Сагшье ойртобо... Аюулай дохёон хаа хаанагүй соностоно, үүрэй толон жадануудта яларан харагдана» («Лирээ хаяhандам намайе бү зэмэлээрэй» гэhэн шүлэг 1893). Хаанта засагые унагааха бо-дол «Чердак» гэhэн дүүргэгдээгүй поэмэ соонь илангаяа тодоор хэ-лэгдэнхэй.

Коста Хетагуров арад зоной ажа-байдал харуулhан зурагуудые олоор зураhан байна. Мүн байгаа-лиие харуулhан зурагуудынь hо-нирхолтой.

Тэрэнэй публицистикын статья-нууд: «Владикавказай бэшэгүүд», «Урда үдэрынь», «Дотоодын дай-сад», «Хойшолуулашагүй асуудал-нууд» арад зоной аша туhада зо-рюулагданхай. Хетагуровые хаанта засаг ходо мүрдэдэг, мүшхэдэг бай-гаа. 1891 ондо Осетиhээ, 1898 ондо Кавказhaa сүллэhэн юм.

Коста Хетагуровай зохёолнуудые манай Совет орондо мэдэхэгүй хүн үсөөн байха. Зохёолнуудынь СССР-эй арадуудай 14 хэлэн дээрэ ор-шуулагдажа хэблэгдэнхэй.

Поэдэй ажабайдал, ажал-ябуул-га тухай дурасхаал бэшэгдэнэ, пье-сэ, хүгжэмэй зохёолнууд найруу-лагдана. Тэрэнэй олон шүлэгтэ хүг-жэм зохёогдоод, арадай дуунууд бо-лонхой. Коста Хетагуровай «Фати-ма» гэжэ поэмын үндэhөөр Грузиин киностуди кино гаргаhан байна. Хойто Осетиин түб хото—Орджони-кидзедэ хүшөө бодхоогдонхой. Тэн-дэнь иигэжэ бэшээтэй: «Осетин ли-тературын үндэhэ hуури табигша Коста Хетагуровта (1859—1906 онууд) Советскэ Союзай Прави-тельствоhaa».

Коста ХЕТАГУРОВ

Хабар

Хабар, хабар! Хаана хаанаhaa
Ханхинан зугаа дуунууд зэдэлнэ.
Хүхюун май, амаршалнаб
шамайгаа!
Халуун дуран зүрхыем эзэлнэ.

Халюун хилэн нэмэргээ дэлгээд,
Хабар хурса харасыем шэмэглэнэ.
Дээрэм зэнхынэ тэнгэри сэлмээд,
Доором—үргэн таланууд
зэрэлгээтэнэ.

Түргэнөөр горхон харьялна
шэбэнэн,
Тоомтой даруугаар тайга шууяна,
Алтан туяагай hабые hэбэлэн,
Арюун ковёр байгаали
угалзатуулна.

Оршон тойрон ажабайдал
бурьялна,
Омогтойгоор ургы сэсэгүүд
найгалдана...
Хайшаашье ябахадам—инаглан
уряална,
Хаанашье—шиниимни дүрсэ
дайралдана.

ЗУН

Эдеэшээ, болонтоо
Энээхэн морковь.
Зэдэгэнэ — олонтоо, —
Зэ, бэлдэ хүнэгөө!

Эдеэ хоолоо
Эндэл түүебди.
Намар болоо, —
Иишэ нүүебди.

Хадын хүнүүд
Хажуураа бэлдэнхэй...
Зохид нүхэдүүд
Жаргалаа эдлэнхэй

Осетин үхибүүд,
Ахадүүнэр болоёбди!
Гар гараа барилсан,
Жаргалаа олоёбди.

ХАРГЫН ДУУН

Маанартайгаар сугтаа
Мандана Улаан тугнай.
Илалтатайгаар угта
Эрэшүүлээ, сагнай!

Үнэн сэхэ руу —
Урагшаа эрэлхэгээр!
Зольбо аймхайшуул,
Зайлагты мэнэ гэhээр!

В. Петонов оршуулба.

Коста ХЕТАГУРОВ

Этигэл

Һаhатай болоhон эсэгэмни,
Намайе ехээр бү нюдэлэ.
Һанал бодолыемни гэмнэн,
Һайжаруулхам гэжэ бү зүүдэлэ.

Залуу хүн муул бэшэ hаа,
Зааhан, хэлэhэн харгыhaa
Заатагүй алгасажа болодог,
Зааханшье hаа алдуу гаргадаг.

Алдар солын орьёл руу
Абирха, аhалдахые хүсэнэгүйб.
Абамни, байhан соом орхииш,
Алас холо руу зүдхэнэгүйб.

Мэргэнээр буудажа шададаггүйб.
Мориной нюрганда тогтодоггүйб.
Эритэй hэлмэ баридаггүйб,
Эршэтэйгээр далайжа бирадаггүйб.

Наадалха, энеэлдэхэ дуратайшуул,
Намайе шоо үзэжэ байг лэ!
Анзаhа, зэбсэг, унаамни
Ажалдаа гарахаар бэлэн лэ!

Айдар залуугайм ухаан —
Анзаhа, зэбсэг, унаам.
Аялга дуунайм даршаан —
Алтан үрhэтэй ашаам.

Түрэл арадайнгаа зүрхэндэ
Тэрэл үрhэеэ таринам.
Уйдхарта намарай ерэхэдэ
Ургасыень зоноороо хуряанам.

Газар нютагнай баян лэ,
Газаа, гэртэш тариалан лэ.
Дүүрэн ашаатай тэргэмнай
Дуулим тала руу шэглэнхэй..

Һаhатай болоhон эсэгэмни,
Намайе үгырхэнь гээд бү зобо.
Һанал бодолыемни гэмнэн,
Һайжаруулха хүсэлтэй бү яба.

Хүсэл

Наратай hайхан үглөө мэтэ үедэ—
Наhанайнгаа эхилжэ байха хирэдэ
Эжынгээ хасарта хасараа няагаад,
Эрхэлхэhээ жаргалтай юун байхаб!

Бүхы сэсэгүүдэй хагдаржа
дууhаhан үедэ —
Бүрхэг харалган намарай hүүлдэ
Эдир наhаяа энхэрэн дурдажа,
Эльгээ дүүргэхэhээ hайхан юун
байхаб.

Эхэ эсэгынгээ түрэhэн нютагта,
Эжэл нүхэдэйнгөө нааданай
газарта
Сууряатай хонгёо аялгаар
дуулажа,
Суурхахаhaa hонин зохид юун
байхаб.

Анзаhаар хахалжа, ашаагаа тээжэ,
Ажал хүдэлмэреэ гараараа
бүтээжэ,
Үрэ хүүгэдээ, түрэлхидөө хайрлажа,
Үргэхэ тэжээхэhээ үлүү юун
байхаб.

Өөрынгөө арадай hанааень
дүүргэжэ,
Өөрэ сэсэн заабари үгэжэ,
Хүндэтэй, алдартай ябахаhaa
hайхан
Хүнэй хүбүүндэ ямар зол байхаб.

Үбгэ эсэгэнэрэйнгээ нангин
заншалые,
Үндэр hайхан өөрынгөөшье нэрые
Газар дэлхэйhээ хахасан
мордоходоо
Гамнан орхихо юунhээш дээрэл
одоо!

Ч. Намжилов оршуулба.

Шэнэ хүсөөр...

Улан-Удын „Механлит“ заводойхид үдэртөө долоон час хүдэлмэрилдэг болобо

Хүдэлмэриин үдэрые богони бол-гохо зорилготой тогтоол оронойм-най ажалшадта угаа ехээр hай-шаагдаад, Коммунистическэ пар-тида, Советскэ правительствода түрбэлгүй ехэ баясхалан хүргэгдэ-hэн байна. Тиигэншьегүй яахаб. Дэлхэй дээрэ эгээн богони хүдэл-мэриин үдэртэй болоhон иимэ орон ондоо тээ хаанашье үгы ха юм.

Энэ ехэ хэрэгые республика до-тороо эгээн түрүүлэн үүсхэжэ, шэ-нэ шатын табсан өөдэ түрүүлэн ал-халhан «Механлит» заводой кол-лектив үдэртөө долоон час хүдэлдэг болоод, ажалайнгаа бүтээсэ дээшэ-лүүлхын, гаргаhан продукциингаа шанар улам hайжаруулхын тү-лөө урдынхиhaa дутахагүй шэнэ хүсэтэйгөөр ажаллаха гэжэ орол-доно.

Долоон час соо хүдэлөөд, найман часай туршада хэдэг юумэеэ бү-тээхэ гээшэ тиимэшье хилбар хэрэг бэшэ. Энэмнай бэлэдхэлэй ехэхэн хүдэлмэриhөө, эмхидхэлэй горьтой-хон хэмжээ-ябуулгаhaa дулдыдаха байhаниинь элитэ.

Тус заводойхид хамагай түрүүн-дэ ажалайнгаа бүтээсэ доошолуу-лангүй, хүдэлмэришэдэй абадаг са-лин хүлhэ хороонгүйгөөр, хэдэг бү-тээдэг юумэеэ тэрэ хэбээрнь гарга-ха арга боломжо тодорхойлоо. Хү-дэлмэришэдэй ажалые хүнгэдхэхэ шэнэ, оньhон нарин түхеэрэлгэ олоор тодхоо. Заводой кузнечнэ та-hагта хүсэ ехэтэй балтанууд тод-хогдожо, ашаглалгада оронхой. Тэ-рэшэлэн элдэб янзын прессүүд, стенднүүд хэрэглэгдэдэг болобо. Түмэр үрэмдэдэг универсальна ста-нок, мүн бүтээсэ ехэтэй арба гаран ондоо шэнэ түхеэрэлгэ ашаглагда-на. Тиигэжэ хүдэлмэришэдэй бүтээ-сэнь нилээд дээшэлүүлэгдээ, про-дукциинь шанар hайжаруулагдаа.

Хуушанайнгаа нормонуудые ха-ража үзөөд, техническэ тааруу нор-мо зохёоhон байна. Тэрээнтэй зо-хилдуулан, продукциингаа үнэ сэн-гые хаража үзэhэн юм. Энэ хэм-жээ-ябуулгань хүдэлмэришэдэй абадаг салин хүлhэ гуримшуулха ябадалда туhа дүхэм болоо.

Коммунистическэ ажалай хүндэтэ нэрэдэ хүртэхын түлөө мүнөө эндэ 21 бригада тэмсэжэ байнхай.

Уралан нарижуулагшадай оруул-hан дурадхалнууд заводоо ашаг ехэтэйгээр ажаллуулха арга олго-но. Байгша оной эхинhээ хойшо үн-гэрhэн 8 hарын туршада хамтадаа 170 дурадхал ороhон байгаа. Тэдэ-нэй 150-ниинь үйлэдбэридэ нэбтэ-рүүлэгдээ. Тиигэhэнэй ашаар заво-дынь жэл соо 175 мянган түхэригэй алмалта хэхэ аргатай болоhон бай-на.

Хүдэлмэриин сагые хорооhон тү-рүүшын үдэрнүүдэй дүн юу харуу-лааб гэхэдэ, үйлэдбэриин олонхи участогууд үдэрэйнгөө даабари үлүүлэн дүүргэhэн байна. Мүн за-водой хүдэлмэришэд энэ болзор соо ажалайнгаа бүтээсэ нилээд дээшэлүүлжэ шадаа. Тиихэтэй хамта хүдэлмэришэдэй абадаг са-лин заашье доошоо ороогүй. Мо-торно цехтэ, кузнечнэ, слесарнэ, машина задалалгын участогуудта, мүн ондоо hалбаринуудташье тии-мэ байгаа.

Гэхэтэй хамта долоон часай хү-дэлмэриин үдэртэ ороhоной hүү-лээр зарим тэды дутуу дундануу-дай бии байhаниинь элирүүлэгдээ. Тэдэ дутагдалнуудые дары зайсуул-хын тула заводой коллектив зохи-хо хэмжээ абажа байна.

Заводой хүдэлмэришэд ажалайн-гаа үдэрэй богони болохотой хам-та амарха, hуралсаха hамбаа сүлөө ехэтэй болоhондоо парти, прави-тельстводоо ехэ баяр хүргэнэ. Куз-нечнэ таhагай мастер Анатолий Петрович Яковлев иигэжэ мэдүүл-нэ:

— Урдань ямар түсэбтэй hэнбиб-ди, хэдэг юумэмнай тэрэл хэбээрээ. Гэбэшье даабаримнай урдынхиhaa доошоо оруулагдаагүй, хүдэлмэри-шэдэй абадаг салин хүлhэн үнөө-хил зангаараа. Хүдэлмэришэд ажалhaa нэгэ час урид гарахадаа, амарха, hуралсаха ехэ арга болом-жотой болоно,—гэжэ эндэхид хэ-лэнэ. Эндэхид үглөөдэр юу хэхэ hэм, тэрэнээ урдишалан бэлэдхэнэ. Тиигээд лэ байхадаа, графигhaa заашье хожомдоногүй. 7 час хүдэл-дэг болоhон түрүүшын үдэр— ок-тябриин 1-hээ хойшо урдань үгэдэг лэ продукцяа үгөөд байдаг. Энээн тухай шудхалгын мастер Юрий Яковлевич Панкин хөөрэнэ.

«Механлит» заводойхид «долоон жэлэймнай түрүүшын жэлэй түсэб үлүүлэн дүүргэгдэхэ» гэжэ нэгэн дуугаар мэдүүлнэд. Валовой, то-варна продукци гаргалгаар үнгэр-hэн hарануудайнгаа түсэб амжал-татайгаар дүүргээ. Даабариhaa га-дуур хорёод шахуу трактор, арбаад автомашина заhабарилжа гаргаа. Тиигэжэ миллион үлүүтэй түхэри-гэй продукци түсэбhөө гадуур бү-тээн гаргаhан байна.

Энэнь коммунистическэ общество үргэн далайсатайгаар байгуулха замдахи түрүүшын алхамуудай нэ-гэн болоно.

Н. Цыбенов.

Зураг дээрэ: заводой кузнечнэ таhагай түмэршэ дархашуул.

Л. Хайдуровай фото.

Дундада далайгаар тамархань

Республикымнай бүлэг айшалагшад сентябриин һүүл багаар эндэһээ мордоо һэн. Тэдэнэр Одессэһээ «Победа» теплоходто һуужа, Болгариин порт—Варна город хүрөөд, тэндэһээ саашалжа, Дундада далайгаар аяншалха, Ливанай үзэсхэлэнтэ гоё газарнуудтай танилсаха юм. Манай туристнууд Египедэй Александрия, Кэпр городуудай ажалшадай байдал харахаа, танилсаха байна. Аяншалагшад Александрия городһоо Сицили аралай порт—Мессина хүрэтэрхи замдаа удаан тамарха. Тэндэһээ Марсель порт хүрэжэ, Европын эгээн һайн курортнуудай нэгые хараха. Ниццу городой байдалтай танилсаха түсэбтэй. «Победа» теплоход советскэ аяншадые Италиин город—Неаполь портдо хүргэхэ. Эндэһээ тэндэһээ автобусто һуугаад Рим, Сорренто городуудта хүрэжэ, түүхэтэ газарнуудаарнь аяншалха, ородой агуу ехэ поэт Максим Горькиин байһан Капри арал хүрэжэ хараха зорилготой. Эндэһээ саашаа Греци хүрэжэ, Афины, Пирей городуудаар аяншалха. Гэдэргээ бусаха замдаа Турциар ябаад, Стамбул городой байдалтай танилсаха маршрутай.

Е. Жаркова.

Эдир тахяашан.
А. Мантаевай фотоэтюд.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: «Динамо» бүлгэмэй түлөөлэгшэ Геннадий Давыдов мүрысөөндэ гаража ябана.
Л. Хайдуровай фото.

Велосипедистнүүдэй мүрысөөн

Улан-Удэ городһоо таба-зургаан модоной газарта велосипедистнүүдэй урилдаан боложо, городой предприяти, эмхи зургаануудай шамбай солбон хүбүүд, басагад хабаадалсаа.

—Эгээн түрүүлэн 15 модоной газарта эхэнэрнүүд урилдахань. Удаалуулан 20 модоной газарта эрэшүүл урилдаха,—гэжэ судьягай хэлэмэсэр мүрысөөн эхилбэ.

Елэгэр хара асфальт харгы дээрэ сугларһан спортсмен эхэнэрнүүд гэнтэ гүйлгэлдөөд, уданшьегүй харадаа далда оробо.

—Алла, түрүүлжэ ерэхые ороллоо! —гэжэ байжа ПВЗ-гэй «Локомотив» командын хүбүүд, басагад нэгэ басаганай хойноһоо хашхаралдана.

Мүрысөөнэй эхилһээр арбаад минутын үнгэрөөд байхада, эрэшүүлэй командануд замдаа мордобо.

Эрэшүүлэй хараа далда оронхоо хойшо хэдэхэн минутын үнгэрһэн хойно нюдэнэй хараада хоёргурбан эхэнэрэй урилдаажа ябахань үзэгдэбэ.

Эдэнэй сооһоо ПВЗ-гэй «Локомотив» бүлгэмэй түлөөлэгшэ Алла Зеленовская түрүүлжэ ерээ. Энэмнай 15 модоной зайе 26 минута 50 секунда соо гаталжа, хоёрдохи разрядай нормо дүүргэбэ. Хоёрдохи ерэһэн «Динамо» бүлгэмэй түлөөлэгшэ Маргарита Журкина, гурбадахи—спортсменка Дорофеева ээлжэлбэ.

Хорин модоной газарта эрэшүүлэй урилдаһан мүрысөөндэ Станислав Михеев түрүүлжэ ерээ. ПВЗ-гэй «Локомотив» түлөөлэгшэ Михеев энэ зайе 35 минута 17 секунда соо гаталжа, хоёрдохи разрядай нормо дүүргэбэ. Хоёрдохи, гурбадахи һууринуудые Голиков, Тарасов гэгшэд эзэлээ.

Мүрысөөнэй һүүл багта 25 модоной газарта һорёон болоод, энэ мүрысөөндэ арба гаран спортсмен хабаадажа, түрүү һуурини түлөө хүсэ шадалаа үзэлсөө. «Динамо» бүлгэмэй спортсмен Геннадий Давыдов шалгаржа, түрүү һуури эзэлбэ. Удаань В. Горюнов, В. Александров, А. Романов гэгшэд ерэһэн байна. 1959 ондо велосипедээр урилдаһан һүүлшын мүрысөөндэ түрүү һуури эзэлһэн ПВЗ-гэй «Локомотив» командада, мүн спортсменүүдтэ Улан-Удын горсоведэй дэргэдэхи спортын бүлгэмүүдэй Союзай шан, дипломнууд барюулагдаа.

Б. Цыремпилов.

Тобшохоноор мэдээсэхэдэ...

✪ Улан-Удын Ленинэй ордентэ паровозо-вагонно заводой Культурын байшангай дэргэдэ тэндэхи хүдэлмэришэдэй үхибүүдэй һураха хүгжэмэй һургуули нээгдэхэнь. Хүдэлмэришэд, алба хаагшад, инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэдэй 40 гаран үхибүүд фортепьяно, баянаар наадажа һураха байна.

Республикын Культурын министерство хүгжэмэй энэ һургуулида мэргэжэл һайнтай багшанарые эльгээбэ. **Б. Тибашкеев.**

✪ Хорин аймагай совхоз, колхозууд гүрэндэ мяха тушааха юһэн һарынгаа түсэбые 119,2 процент дүүргэбэ. Гүрэндэ 9121 центнер үхэрэй, хонином, гахайн мяха тушааха байһан аад, 7650 центнер болгобо. «Дружба», «Авангард» колхозуудһаа ехэ мяхан тушаагдаба. **Д. Дашиев.**

Дулаан намар

Энэ жэл хэээээ хэээ... дулаан намар боложо байна. Октябрь һарын түрүүшын арбан хоногой турша Улан-Удэ город шадар үүлэгүй сэлмэг байба. Үдэрынь 8-наа 18 градус хүрэтэр дулаан болоо. Октябриин хоёрдохи 10 хоногой эхин үдэрнүүдтэ мүн лэ дулаан байгаа. Город шадар ургадаг бургааһа, мододой набшаһан урда жэлнүүдһээ арбаад үдэрөөр хожом, октябриин 7—8-най үеэр унаһан байна.

Һаяшаг болотор сэсэрлиг соогуур, мүн город шадар элдэб сэсэг ургаһаар байгаа. Зарим газарта үргы хоёрдохёо задарба. Октябриин 8—9-нэй үдэр нэгэ бага хүйтэржэ, саһан ороод хайлаа. Урда жэлнүүдтэ Улан-Удэ шадар 11 үдэрөөр урид саһан оролог байһан юм.

И. Котов.

Асуугты—харюусанабди

АЖАЛҺАА ҺАМШАНГҮЙ ҺУРАГШАДТА ЯМАР ШЭНЭ ХҮНГЭЛЭЛТЭ ҮГТЭНЭБ

Закаменай аймагһаа нүхэд **Ж. Дулмаева, В. Б. Шойжонов, Г. Б. Васильева;** Хэжэнгэһээ—**Б. Ш. Шагжиев** болон бусадай асуудалнуудта харюу болгон нүхэр М. Поляковой статья доро толилбобди.

Хаанашье ажаһуудаг, ямаршье ажал хэдэг бай—өөрэгүй, манай орон дотор эрдэм мэргэжэлээ дээшэлүүлхые хүсэгшэдтэ үргэн зам нээгдэнхэй. Ажалһаа байгаад, элдэб һургуулида һурадаг хүнүүдэй тоо һүүлэй жэлнүүдтэ бүри олошоржо байна. Энэ ушарые хараадаа абажа, мүнөө жэлэй июль һарада СССР-эй Министрнүүдэй Совет «Үдэшын, заочно дээдэ һургуулинуудта һуралсажа байһан студентнүүдтэ, үдэшын, заочно техникумуудта һуралсажа байһан һурагшадта үзүүлэгдэхэ хүнгэлэлтэ тухай» гэһэн тусхай тогтоол гаргаа. Ажалһаа һамшангүй дээдэ, тусхай дунда һургуулида һурадаг хүнүүдтэ ямар хүнгэлэлтэнүүдэй үзүүлэгдэхэ тухай тайлбаригаан хөөрэжэ үгыш гэжэ олон хүн хандаба. Тэдэ асуудалнуудта тобшо харюу үгэе.

АСУУДАЛ: Шалгалта бариха, тэрээндээ бэлдэхэ үедэ үгтэдэг табилгаһаа гадна, ажалһаа һамшангүй һуража байгшадта ямар шэнэ хүнгэлэлтэнүүд үзүүлэгдэхэб?

ХАРЮУ: Дипломно проектээ, дипломно хүдэлмэрээ бэшэхынь, гүрэнэй шалгалта барихынь урда тээ занятидаа бэлдэхын тула 10 һарын туршада 7 хоног бүриин нэгэ үдэр (амаралтын үдэрһөө гадна) үгтэхөөр тогтоогдоо. Тингэхэдээ салин хүлһэнэйнь 50 процент түлэгдэхэ зэргэтэй.

Тэрээнһээ гадна энэ саг соо студентын гү, али һурагшын нэмэлтэ табилга эрсэ һаань, салин хүлһэ түлэлтэгүйгөөр 7 хоног соо 1—2 үдэр ажалһаа сүлөөлэхэ эрхэ предприятиин гү, али эмхи зургаанай хүтэлбэрилэгшэдтэ үгтэнэ.

АСУУДАЛ: Үдэшын, заочно дээдэ, тусхай дунда һургуулида һуража байһан студентнүүдтэ, һурагшадта дипломно хүдэлмэрингөө урда тээ практика гараха үедэнь нэмэжэ табилга үгтэнэ гү?

ХАРЮУ: Һуража байдаг газарһаань дурадхаа һаань, шэлэһэн мэргэжэлээрээ харьяата үйлэдбэри дээрэ ошожо хүдэлмэритэйнь танилсахын, дипломно проектээ бэшэхэ материал суглуулхынь тула үдэшын, заочно дээдэ, тусхай дунда һургуулинуудай һүүлшын курсын һурагшад тэрэ үедөө ажалһаа һамшалгагүй табилга гаргажа болохо эрхэтэй. Энээнэй сагай туршада тэдэ һурагшадта салин хүлһэ түлэгдэхэгүй, харин табилга үгэхэ эрхэ предприяти болон эмхи зургаануудай хүтэлбэрилэгшэдтэ олгогдоно.

Энэ табилгынгаа үедэ ажалһаа һамшангүй һуража байдаг студентнэр, һурагшад юрэнхы гуримай ёһоор гэхэ гү, али һураха байһан һургуулиингаа тэрэл факультедэй һүүлшын курс дүүргэжэ байһан студентнүүдтэй (һурагшанартай) адляар стипенди абаха.

АСУУДАЛ: Үдэшын, заочно, тусхай дунда һургуулида орохоор шалгалта барихын тула хэды үдэрэй табилга үгтэнэб?

ХАРЮУ: Оролгын шалгалта бариха болоһон хүдэлмэришэд, алба хаагшадта салин хүлһэ түлэлтэгүйгөөр: үдэшын, заочно дээдэ һургуулида орохоёо байгшадта—юрэнхы эрдэмэй бүхы предметүүдээр 15 хоногой, тусхай дунда һургуулида—10 хоногой табилга үгтэнэ. Тингэхэдээ һургуулида хүрэтэр, мүн бусахадаа харгыда ябаһан үдэрнүүд тооологдохогүй. Табилгынгаа үедэ харгыда ябаһан үдэрнүүдтэнь салин хүлһэн үгтэхэгүй.

АСУУДАЛ: Ажалһаа һамшангүй һуража байгшадта юунэй, ямар үнэмшэлгын үндэһөөр табилга үгтэдэг бэ, табилгын үдэрнүүдэй түлөөһэн хэээээ түлэгдэдэг бэ?

ХАРЮУ: СССР-эй Министрнүүдэй Советэй тогтоолой ёһоор, шалгалтынгаа сессидэ эрэхынь (лабораториин хүдэлмэридэ, курснуудай, гүрэнэй шалгалта барихын тулада), дипломно проект, дипломно хүдэлмэри бэшэхэ, тайлбарилан элидхэхынь тулада һуража байһан газарһаань, дуудаһан үнэмшэлгын ёһоор табилга тайлбарилагдахынь урда тээ салин хүлһэн үгтэхэ зэргэтэй. Зүгөөр шалгалтын урда тээ һуралсалайнгаа түсэб амжалтатайгаар дүүргэһэн түхайдань дуудалгын үнэмшэлгэ дотор заагдаха ёһотой.

АСУУДАЛ: Нэмэлтэ болгон үгтэдэг жэл бүриин һуралсалай табилгын болзорые һэлгэжэ гү, али хойто жэлдэ үгтэхэ болзорыень һунааажа болодог гү?

ХАРЮУ: Нэмэлтэ болгон үгтэдэг табилганууд тухай зорилготойгоор үгтэдэг байна. Тиимэһээ тэдэ табилганууд һургуулиһаа ерэһэн дуудалгын үнэмшэлгын дотор заагдаһан болзор соол үгтэхэ зэргэтэй. Гэбэшье ажалһажа байгаад һурадаг хүн үбдөө һаа гү, али шалгалта барихаар гараһан аад—үбдөөн һаа, һургуулида, хүдэлжэ байдаг газартаа дуулгаха зэргэтэй. Иимэ ушарта үбдэһэн тухайдань гэршэлһэн документын ёһоор, һургуулиин тодорхойлһон болзор соо, нэмэжэ табилга үгтэхэ юм. Тиихэдэ энэ жэл соохи табилгаяа хэрэглээгүй һаань, хойто жэлэйһээ дээрэнь нэмэжэ үгтэхэгүй.

АСУУДАЛ: Һуралсалайнгаа жэл жэлэй табилгые хэдэн хуби болгожо абахада болохо гү?

ХАРЮУ: Студентын гү, али һурагшын гүйлтын ёһоор, жэлэйнь табилгые хубаажа, сессиин үедэ бариха шалгалтын бүхэндэнь 1—2—3 үдэрэй хараатайгаар табилга үгтэхые һайшаагдана.

АСУУДАЛ: Ажалһаа һамшангүй һуража байгшадай нэгэ гү, али хэдэн шалгалта үгэжэ шадаагүй һаань, нэмэжэ үгтэһэн табилгын түлөө түлэгдэһэн салин хүлһыень администраци бусаалгаха, даража абаха эрхэтэй гү?

ХАРЮУ: Шалгалтын сессиин урда тээ һуралсаха түсэбөө һайнаар дүүргэһэн хүнүүдэй табилгада гараха салин хүлһэнэйнь уридшалан үгтэдэг. Харин һүүлдэ нэгэ гү, али хэдэн шалгалтаар хангалтагүй сэгнэлтэ абаад ерээ һаань, табилгын үдэрнүүдэй түлөө абаһан салин хүлһэнэйнь даргадажагүй гараба. Зүгөөр хожом эзэлжэтэ табилгын үгтэхэ үедэ урда абаһан муу сэгнэлтэнь хараада абтаха, табилга үгөөд, салин хүлһыень түлэхэ гү, али үгы гү гэжэ шиидхэгдэхэ зэргэтэй.

Хэрбээ муу сэгнэлтэ абаад, зэлжээтэ шалгалтын сесси болотор шалгалта үгөөгүй һаань, һуража байһан һургуулинь тэрэ хүндэ түлөөһэтэй табилга үгэхэ түхай дуудалгын үнэмшэлгэ эльгээхэ ёһогүй.

АСУУДАЛ: Нэмэжэ абтаһан табилгын үедэ хэды хэмжээнэй салин хүлһэн түлэгдэдэг бэ?

ХАРЮУ: Үнгэрэгшэ 12 һара соо дундаа зэргээр һарадаа хэды түхэриг салин хүлһэ абадагтаһань хараалсажа, дээдэ һургуулида һуража байһан студентнүүдтэ һарын 1000 түхэригһөө, тусхай дунда һургуулида һуража байһан һурагшадта—800 түхэригһөө ехэ бэшэ салин хүлһэн үгтэхэ ёһотой.

АСУУДАЛ: Заочноор дээдэ, тусхай дунда һургуулида һуража байһан хүнүүдэй шалгалта барихаа ошоһон харгын мүнгэн яажа түлэгдэдэг бэ?

ХАРЮУ: Харгыда ябаһан үдэрнүүдэйнь салин хүлһэн үгтэдэггүй, харин шалгалтын сессидэ ошоходоо гаргашаһан мүнгэнэйнь хүдэлдэг предприятиһаань, эмхи зургааһаань жэлдээ нэгэ дахин 50 процентээр түлэгдэхэ юм. Тэрээнһээ дипломно проектээ (хүдэлмэрэ) бэшэхэ, тайлбарилан элидхэхын, гүрэнэй шалгалта барихын тулада ябаһан харгынь мүнгэн мүн тиимээр түлэгдэдэг.

М. Поляков,
Бурядай облпрофсоведэй инструктор.

Хилын саанаһаа

СССР-эй партийно-правительственна делегациин ГДР-тэ ошоод байһан тухай

МАГДЕБУРГ, октябриин 13. ТАСС-эй корреспондент А. Тюпаев ингэжэ дамжуулба: Советскэ партийно-правительственна делегациие толгойлогшо Ф. Р. Козлов, делегациин гэшүүд Магдебург городой алтан дэбтэртэ ингэжэ тэмдэглээ: СССР-эй партийно-правительственна делегациин эндэ ерэһэн ушар манай арадуудай хоорондохи хани барисаанай бата бэхи байһые эли тодоор харуулба.

Шэнэ золтой жаргалтай ажабайдал зохёолгодонь Магдебургын хүн зондо амжалта хүсэнэбди.

Удаань делегаци город соогуур ябажа хараа, Магдебургын Медицинскэ академида хүрөө.

Үдэшэнь СЕПГ-гэй окружной комитет, Магдебург округой Совет СССР-эй партийно-правительственна делегациин хүндэлэлдэ зорюулан уулзалга хээ.

БЕРЛИН, октябриин 13. (ТАСС). Ф. Р. Козлов түрүүтэй, СССР-эй партийно-правительственна делегаци мүнөө үглөөгүүр Магдебургһаа бусаа. Совет айлшадые мордохуулһан городой олон түмэн хүн зон замдаа һайн ябахыень тэдэндэ хүсэбэ.

Делегациин ябахын урда тээ митинг болоо. СЕПГ-гэй ЦК-гэй политбюрогой гэшүүндэ кандидат, СЕПГ-гэй Магдебург округой комитедэй нэгэдэхи секретарь А. Пиcник, Ф. Р. Козлов митинг дээрэ үгэ хэлэһэн байна.

Автомашинануудай замдаа гарахадань городой үйлэсүүдтэ байһан олон хүн зон совет айлшадые халуунаар амаршалаа.

СССР-эй партийно-правительственна делегаци мүнөөдэр Берлиндэ ерээ.

Канадын Коммунистическэ партиин VII съезд хаагдаба

ТОРОНТО, октябриин 13. (ТАСС). Канадын Коммунистическэ партиин VII съезд мүнөөдэр хүдэлмэреэ дүүргэбэ.

Съездын түгэсхэлэй заседани дээрэ партиина Уставта хубилалтанууд оруулагдаа. Удаань партиин Центральна Комитет 51 хүнһөө һунгагдаба. Партиин генеральна секретаряар Тим Бак нэгэн дуугаар һунгагдаһан байна.

Канадын Коммунистическэ партиин VII съезд Канадын арадта хандалга баталан абаа. Дэлхэйн шэнэ дайнай аюул һуларжа байна. Эб найрамдал аршалан хамгаалагдаха гэжэ бухы арадууд найдадаг боложо байнхай. Энэ тайбалаар зэргэ оршон байха политикын түлөө тэмсэхэынь, буу зэбсэг ниитэ зэрэнь, хүсэдөөр хуряаха тухай Н. С. Хрущевой дурадхалые дэмжэхынь, правительствонуудые толгойлогшонорой зүбшөө эарлаха эрилтэ хэхыень бухы канадынхидые Канадын коммунистнууд уриална гэжэ хандалга соонь заагдана.

Канадын Коммунистическэ партиин VII съезд нэгэн һаналтайгаар, эмхитэй һайнаар үнгэрөө.

СССР-эй Верховно Соведэй делегациин Индонезидэ ошоод байһан тухай

ДЖАКАРТА, октябриин 13. (ТАСС). Индонезидэ ошоод байһан СССР-эй Верховно Соведэй делегаци үсэглэдэр Богор городто ошоо. Городой муниципалитедтэ тусхай уулзалган болоһон байна.

Үдэшэнь Индонези Советскэ Союз хоёрой хоорондо культурна холбоо байгуулха бүлгэмэй хүтэлбэри СССР-эй Верховно Соведэй делегациин хүндэлэлдэ зорюулан Джакартада уулзалга хээ.

ДЖАКАРТА, октябриин 13. ТАСС-эй корреспондент Н. Позднякоб ингэжэ мэдээсэнэ: Индонезиин Республикын бэеэ даанхай болоһоной дурасхаалда зорюулагдан бодхоогдоһон монументын дэргэдэ СССР-эй Верховно Соведэй делегаци энэ үглөөгүүр ошожо, тэрэнэй дэргэдэ венокуудые табяа.

Удаань Джакарта городой мэр Судиро гэгшэдэ делегаци айлшаар ошооб.

Тэрэнэйнгээ һүүлээр СССР-эй Верховно Соведэй делегаци Индонезиин нэгэдэхи министр Джуандатай уулзаа. Делегациие толгойлогшо Н. А. Мухитдинов Джуанда хоёр хани ёһоор хөөрэлдөө. Тиихэдээ, Н. А. Мухитдинов Советскэ правительствын, Н. С. Хрущевой өөрынь, бухы совет арадай даалгабаряар Индонезиин арадта амаршалга хүргөөд, һайниие хүсэһэн байна.

Верховно консультативна соведэй түрүүлэгшын орлогшо Р. Абдулгани гэгшэдэ делегаци мүн лэ ошоһон байна. Гүрэнэй энэ шэнэ органой үмэнэ табигдажа байһан зорилгонууд тухай, ороноо социальна, экономическа талаар хубилгахын тулада Индонезиин арадай мүнөө хэжэ байһан тэмсэл тухай тэрэ айлшадта хөөрэжэ үгөө.

Үдэ багта Индонезиин Республикын президент Сукарно Негара ... жэ ордон соо советскэ парламентариинуудые урижа, уулзаһан байна.

Таанадай—совет арадай түлөөлэгшэдэй айлшалжа ерэһэндэ Индонезиин арад ехээр баясана. ... хоёр дахин СССР-тэ ошоһон байнаб. Тиихэдээ, совет арадай бэе ... нийе хани ёһоор угтадаг байһыень сэдьхэлээ хүдэлгэн хандадаг байгааб. Харин мүнөө биднэр таанадые хани халуунаар угтажа ... набди. Советскэ правительствын хүтэлбэрилэгшэдэй манай орондо аяншалан ерэхые биднэр үргэлжэ байнабди. Н. С. Хрущевой, А. И. Микоянай манайда ерээ һаань, ... ехээр баясаха байнаб. Тэдэнии урда тээнь урьһан байгааб гэжэ президент Сукарно хэлээ.

Индонезиин экономическа ... жэлтэдэ туһаламжа үзүүлдэг ... түлөө Советскэ правительство президент баясхалан хүргөө.

Н. С. Хрущевые, А. И. Микоян Индонезиин Республикада ерэхые уриһанайнь түлөө президент Сукарнода баясхалан хүргэжэ Н. А. Мухитдинов ингэжэ ... лээ. Президентын энэ урияал ... Советскэ Союзай гүрэнэй эдэ ... ябуулагшадта заабол дамжуулагдаха.

Президент Сукарно делегаци гэшүүдтэй хамта фото-зураг ... буулгуулаад, Индонези советскэ ... һайн аяншалахыень тэдэндэ ... һэн байна.

Мүнөөдэр СССР-эй Верховно Соведэй делегаци автомашинаар Джакартаһаа Бандунг ороод гараба.

Н. А. Мухитдинов Сукарнотай хөөрэлдөө

ДЖАКАРТА, октябриин 13. (ТАСС). Индонезиин Республикын президент Сукарно СССР-эй Верховно Соведэй делегациие толгойлогшо, СССР-эй Верховно Соведэй Национальностьнуудай Соведэй Гадаадын хэрэгүүдые эрхилхэ комиссиин түрүүлэгшэ Н. А. Мухитдиновтэй мүнөөдэр уулзажа, рээнтэй хөөрэлдөө.

Верховно консультативна соведэй түрүүлэгшын орлогшо Р. ... дулгани, СССР-һээ Индонезидэ байдаг элшэн сайд Б. М. Волков хөөрэлдөөнэй үедэ байлсаа.

Чехословакиин Республикын делегациин МНР-тэ ошоод байһан тухай

УЛАН-БАТОР, октябриин 13. (ТАСС). Республикын президент, КПЧ-гэй ЦК-гэй нэгэдэхи секретарь А. Новотный түрүүтэй Чехословакиин Республикын делегаци МНР-тэ ерээд, гурбан үдэрэй турша соо байба. Айлшад Чойбалсанай нэрэмжэтэ промышленна комбинадта, хүдөө ажахын институтда хүрэһэн, Монголой нийслэлэй үзэсхэлэн һайхан юумэнүүдые хараһан байна.

КПЧ-гэй ЦК-гэй нэгэдэхи секретарь, Чехословакиин Республикын президент А. Новотный МНР-тэ ерэдэ байһан тухай монгольско-чехословацко хамтын коммюникэдэ мүнөөдэр гарын үсэг табигдаа. Энэ коммюникэ соонь ингэжэ хэлэгдэнэ. Хоёр гүрэнэй хоорондохи харилсаа саашадань хүгжөөхэ тухай, Монголой Арадай-революционно партиин болон Чехословакиин Коммунистическэ партиин хоорондохи холбоо бэхижүүлхэ тухай асуудалнууд хэлсэнэйэ үедэ хаража үзэгдөө. Мүн улас түрэ... рондын шухала асуудалнуудай ... намжаануд тухай ... байна. СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Н. С. Хрущевой США-да аяншалһые, тэрэ ... урэ дүнгые алишье тала һайшааха... зуураа, буу зэбсэг ниитэ дэрэнь, ... сэдөөр хуряаха тухай Советскэ Союзай түүхэтэ дурадхал ... удхашанартай байһые ... тэмдэглэнэ. ООН-эй гэшүүн ... өөрынь абаха тухай МНР-эй ... үнэн зүб эрилтые Чехословакиин ... эрид шууд дэмжэнэ гэжэ коммюникэ соо тэмдэглэнэ.

Коммюникэдэ гар табигдахын һүүлээр, Сүхэ-Баторай нэрэмжэтэ талмай дээрэ Улаан-Баторай ... шадай ехэ митинг боложо, Монголой болон Чехословакиин арадай хоорондохи хани барисаанай улам бэхижэхэ байһые эли тодоор харуулаа.

Шатараар дэлхэйн түрүү һуури эзэлхые хүсэгшэдэй матч-турнир

ЗАГРЕБ, октябриин 13. (ТАСС-эй тусхай корр.). Хойшолуулагдаһан партинууд үсэглэдэр үргэлжэлүүлэн наадагдаа. Бенко наадаяа үргэлжэлүүлэнгүй Керес болон Петросянда шүүгдэбэ гэжэ мэдээбэ. Глигорич Кересте, Смысловто шүүгдөө. 20-дохи турай һүүлээр Таль 14,5, Керес—13, Петросян—11, Смыслов—10,5, Глигорич—... Фишер—8,5, Бенко—6,5, Олафссон—6 очкотой болоо.

Редакторай орлогшо С. БАЛЬЖИНИМАЕВ.

Адрес редакции: г. Улан-Удэ, ул. Ленина, 26. Телефоны редакции: редактора—46-32, зам. редактора—32-74, отв. секретаря—27-37, отделов: партийной жизни—34-05, сельского хозяйства и советского строительства—47-59, промышленности и транспорта, пропаганды, информации—35-14, культуры—24-74, писем и рабселькоров—40-49, отдел переводов, корректорская—35-95, бухгалтерия—37-32. Для междугородных переговоров—16.

Н01168. г. Улан-Удэ. Типография Министерства культуры Бурятской АССР. Зак. № 5083.